

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

31e JAARGANG

WOENSDAG 8 MEI 1946

No. 1513

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*J. F. ten Doesschate; N. J. Polak;
J. Tinbergen; H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;
H. W. Lambers (Redacteur-Secretaris).*

Adjunct-Secretaris: J. H. Lubbers.

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

*Administratie: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro 8408.*

Abonnementsprijs van het blad, waarin tijdelijk is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht, franco p.p. in Nederland f 26 per jaar. Overzeesche gebiedsdeelen en buitenland f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar. Losse nummers 75 cent.*

Aangeteekende stukken aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Tel. 69300, toestel 6).

INHOUD: blz.

Het consumentencrediet door <i>J. F. Posthuma</i>	291
Eenige beschouwingen over het accoord van Bretton Woods door <i>Dr. L. J. Zimmerman</i>	294
Het nationaal budget in de Millioenennota door <i>Prof. Dr. J. B. D. Derksen</i>	298
Bedrijfsvergunningenbesluit 1941 door <i>H. J. Kuhlmeier</i>	300
Engelands bijdrage tot de oorlogvoering in de jaren 1939—1945 door <i>G. Stuwel</i>	301
Geld- en kapitaalmarkt	302
Statistieken:	
Bankstaten	303

DEZER DAGEN

moest gelden: vrijheid, blijheid; een herdenking terecht getoonzet als elegie. Na de ernstige redevoeringen van H.M. de Koningin en den Minister-President deed H.K.H. Prinses Juliana een beroep op de jonge Nederlanders ons land niet in den steek te laten voor den sirenenzang van het buitenland. Inderdaad, soms is het desertie. Maar uit een vitaler motief dan die, waarover de oud-Minister-President Prof. Gerbrandy zijn hart heeft gelucht in zijn memorandum. Het herstel eischt, behalve vechten, veel tegen bekende muren loopen. Dan prefereert juist de vechter wel eens onbekende muren. En velen missen het geduld tot niet de zang der sirenen, doch die der sirenes van fabrieken en schepen in vol bedrijf weer zal klinken in eigen land.

Men wil lucht, en verliest, bij alle innerlijke blijheid over de bevrijding, zijn opgeruimdheid. Dit geldt voor lichtge- raakte trampassagiers, die met speciale opvoedingscampagnes tot de orde moeten worden geroepen, en zelfs voor de zeer hooggeplaatsten, tot ministers toe, van wie menschelijkerwijs te veel wordt gevergd.

Toch worden resultaten bereikt. De spoorbrug bij Zwolle is hersteld en ingeschakeld in het verkeer, evenals kortgeleden de brug bij Venlo. Het juist uitgekomen vouwblad bevat zooveel uitbreidingen, dat het op een spoorboekje gaat lijken. Het luchtnet in Nederland, overgegaan in handen der K.L.M., wordt uitgebreid; de buitenlandsche lijnen nemen toe. De stoet zware vrachtwagens, die door Rotterdam trok bij den nationalen feestdag, bewees, dat ook voor het wegverkeer wel iets was gedaan.

Over den Indischen toestand is licht verspreid door de verklaring van minister Logeman over de onderhandelingen en het rapport van de Commissie van Poll over den toestand. Intusschen peinst en luistert de Nederlandsche kiezer, van wien men den indruk krijgt, dat hij ditmaal terdege is geïnteresseerd.

Was het gebrek aan interesse, waardoor in Frankrijk bij een essentiële beslissing 20 pCt. der stemgerechtigden zich onthield? Degenen die wél kozen, doorbraken een verwachte meerderheid en stemden de concept-constitutie af. Maar de muren van Jericho zijn nog niet gevallen. Wel laat het juist uitgebrachte voorstel van de Engelsch-Amerikaansche commissie voor Palestina ruimte voor spoedige immigratie van 100.000 Joden, doch van het zoo omstreden nationale tehuis is geen sprake. Grensmuurtjes, het is een oude aanleiding tot twisten, van den broedermoord op Remus tot de leer der monopolistische concurrentie. De ministers van buitenlandsche zaken der groote vier, nog steeds te Parijs bijeen, houden zich thans met grensproblemen bezig. Bij de eerste conflicten in de Organisatie der Vereenigde Volken is de vrees uitgesproken, dat deze nieuwe vorm van openbare diplomatie door de risico's van het „point d'honneur" de conflicten op de spits zou drijven. Diplomatie van de zeer oude soort geschiedt nu te Parijs. Er wordt met grenslijnen geschoven, er wordt formeel en informeel geconfereerd, soms worden de betrokkenen gehoord. Voorloopig is, naar resultaten, voor den toeschouwer, de openbare diplomatie een punt voor. Volgens accoord hebben de Russen Iran ontruimd. Minder verwacht was, dat Engeland plaats zou maken in Egypte, zooals de Engelsche Regeering heeft aangekondigd.

Twee punten blijven echter op de wereldagenda, de voedselnood en de staking in de kolonijnen in de Ver. Staten. Ook hier zien wij hooggeplaatste personen hun geduld verliezen. President Truman heeft verklaard, dat hij de aantasting der Amerikaansche economie door de staking weldra niet lijdelijk meer kan aanzien. En La Guardia, de huidige gangmaker der U.N.R.A., heeft zeer onomwonden taal gesproken tot zijn landgenooten t.a.v. hun plichten bij den voedselnood.

LR

Beschikbare krachten

JURISTE,

jarenlang zelfstandig administratief werkzaam, bekend met boekhouden, wenscht anderen werkkreef te 's-Gravenhage.
Brieven onder no. 456 bureau van dit blad, Postbus 42, Schiedam.

Vacatures

Ministerie v. Overzeesche Gebiedsdeelen Statistisch ambtenaar voor Curaçao

Ter vervulling van deze functie wordt gezocht een statistisch gevormd ambtenaar, in het bezit van het diploma H.B.S. 5-j: c. en het diploma Statistiek.

Voorkeur genieten zij die op administratieve ervaring (op statistisch gebied) kunnen wijzen.

Bezoldiging overeenkomstig de voor den rang van commies geldende bezoldigingsschaal:

voor ongehuwden: f 4608.— 's jaars, stijgende met 5 tweejaarlijkse verhoogen van f 288.— tot het maximum van f 6048.— 's jaars.

voor gehuwden: f 5760.— 's jaars, stijgende met 5 tweejaarlijkse verhoogen van f 360.— tot het maximum van f 7560.— 's jaars.

Duurttoeslagen:
Gehuwden zonder kinderen en ongehuwden genieten een duurttoeslag van 40 pCt. van de eerste f 1200.— van de bezoldiging, 30 pCt. van de tweede f 1200.— en 15 pCt. van de derde tot en met de zevende f 1200.—

Voor gehuwden met: a. één kind; b. twee kinderen en c. meer dan twee kinderen worden de eerstgenoemde percentages van 40 en 30 gewijzigd onderscheidenlijk in: a. 45 pCt. en 35 pCt.; b. 50 pCt. en 40 pCt. en c. 55 pCt. en 45 pCt.

Naast evenbedoelden duurttoeslag genieten gehuwden bovendien nog een toeslag van 5 pCt. van de toegekende bezoldiging tot een maximum van f 300.— per jaar.

Duurttoeslagen zijn van tijdelijken aard en kunnen derhalve gewijzigd of ingetrokken worden.

Kindertoelage voor gehuwden: 4 pCt. van de bezoldiging met een maximum van f 300.— per jaar en per kind.

Tegemoetkoming in de uitrustingskosten: voor ongehuwden: 1½ maand van het inkomen (tot een maximum van f 1500.—), voor gehuwden: 2 maanden van het inkomen (idem).

Uitzending met een dienstverband van vijf jaren.
Overtocht c.q. ook voor het wettig gezin voor landsrekening.

Gezegelde verzoekschriften met afschriften van diploma's, onder opgave van antecedenten en referentiën, binnen 10 dagen na het verschijnen van deze advertentie te zenden aan den Raadadviseur, Hoofd der 7de Afdeling van het Departement van Overzeesche Gebiedsdeelen, Plein 1, 's-Gravenhage.

N.V. A. T. O./N.V. v. GEND & LOOS, UTRECHT
vraagt voor, spoedige indiensttreding

administratieve krachten

met akte M.O. Boekhouden of S. P. D. en eenige praktijk, voor haar afdeling bedrijfsadministratie, Br. met voll. inl. aan de Afd. Alg. Zaken, Stationsstraat 5bis, Utrecht.

R. MEES & ZONEN, ROTTERDAM roepen sollicitanten op voor de functie van

Hoofd van de administratieve afdelingen

Gegadigden moeten beschikken over ruime ervaring op administratief en bedrijfsorganisatorisch gebied en met tact leiding kunnen geven aan een groot personeel. Leertijd ca. 40 jaar. Bij voorkeur leden van het N.I.v.A. of de V.A.G.A.

Sollicitaties te richten aan het Secretariaat.

DE BANK

VERSTREKT KOSTELOOS FORMULIEREN
VOOR BETALINGSOPDRACHTEN

(alle gegevens daarop slechts eenmaal in te vullen)

ROTTERDAMSCHER BANKVEREENIGING

193 VESTINGEN
IN NEDERLAND

Naaml. Venn.

Hollandsche Belegging- en Beheer-Mij.

Anno 1930
Heerengracht 320 - A'dam

Beoordeeling en Beheer van vermogens, pensioen- en spaarfondsen, belegde reserves, effectenportefeuilles ten behoeve van ondernemingen, stichtingen, verenigingen, particulieren.

Commissarissen:

Prof. Ir. I. P. de Vooy;
Drs. J. H. Gispén;
Mr. J. E. Scholtens.

Directie:

Gerlof Verwey;
Dr. F. Ph. Groeneveld;
A. C. Leeuwenburgh.

R. MEES & ZONEN

Ao 1720

Rotterdam, 's-Gravenhage, Delft, Schiedam
Vlaardingen, Amsterdam (alleen assurantiën)

BEHANDELING VAN ALLE BANKZAKEN
BEZORGING VAN ALLE ASSURANTIËN

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

gispen

meubelen en gisolampen

culemborg
amsterdam
rotterdam

DE NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ N.V.

(DEVIEZENBANK)

Hoofdkantoor: Amsterdam, Vijzelstraat 32
70 kantoren in Nederland

ALLE BANK-, EFFECTEN- EN
ASSURANTIEZAKEN

HET CONSUMENTENCREDIET.

De economische en sociale beteekenis van het consumentencrediet.

Door den oorlog is in Nederland een groot schadepleem ontstaan. Men kan trachten deze schade op de een of andere manier vast te stellen, maar men zal daarbij spoedig merken, dat de berekeningen zich moeten beperken tot de hoofdzaken en dat men talrijke soorten van stoffelijke en onstoffelijke schaden moet verwaarloozen, teneinde het beeld, dat men zich wil vormen, niet al te zeer te vertroebelen.

Een dezer verschijnselen is de schaarschte aan verbruiksen gebruiksgoederen. De pogingen, in het werk gesteld om deze schaarschte aan te vullen, werden — het spreekt wel vanzelf — in de eerste plaats gericht op de verbruiksgoederen, noodig voor het levensonderhoud, en eerst daarna op die gebruiksgoederen, die zeer nauw met het directe levensonderhoud verband houden, zooals schoeisel, kleedingstukken, huishoudelijke gebruiksvorwerpen, misschien in zeker opzicht ook het huisraad. Deze goederen vormen met de verbruiksgoederen een belangrijken post in iedere huishouding. Zij vormen de tusschenmoot. Aan hun eenen kant vindt men de verbruiksgoederen, de levens- en genotmiddelen, aan hun anderen kant de meer duurzame gebruiksgoederen.

Vijf jaren oorlog waren meer dan voldoende om het bezit aan deze goederen duchtig aan te tasten. Daarbij komt, dat de besteding van het inkomen in hooge mate is gewijzigd. Het levensmiddelenpakket eischt veel, de belastingen zijn hoog, de prijzen voor de gebruiksgoederen liggen ver boven die van 1939. De gevoelde behoefte aan onontbeerlijke gebruiksgoederen kan — ook al zijn de goederen aanwezig — niet in voldoende mate worden bevredigd, omdat het inkomen van velen voor den aankoop niet toereikend is. Een dergelijke toestand is in economisch opzicht niet bevorderlijk voor een goeden gang van zaken. Indien de afzet van de gereede producten in ernstige mate wordt belemmerd, kunnen misstanden in handel en industrie tenslotte niet uitblijven.

Geen wonder, dat de Regeering, voordat de stroom van gebruiksgoederen ruimer en regelmatig dan nu het geval is, gaat vloeien, maatregelen heeft beraamd om tegemoet te komen aan het tekort aan koopkracht van hen, die gerekend moeten worden te vallen onder de middelmatige en lage inkomensgroepen, welke zeer talrijk zijn. De Regeering zal daartoe een wet indienen, teneinde maatregelen te kunnen treffen, die „tijdelijk in dringende gevallen door de verlening van consumentencredieten het aankopen van onontbeerlijke duurzame gebruiksgoederen vergemakkelijken”. Een wet op het consumentencrediet dus.

De gedachte het crediet te gebruiken om de consumptie te bevorderen, is niet nieuw. Zij is reeds eerder practisch toegepast. Hierbij heb ik niet het oog op de normale credieten, die leveranciers van gebruiksgoederen dikwijls aan hun klanten plachten te geven — een gewoonte trouwens, welker toepassing in den loop der tijden zeer sterk is verminderd — maar op die credieten, die alleen werden gegeven om den afzet van duurzame goederen te vergroeten of vermindering te voorkomen. Talrijke groote industriële ondernemingen hebben dit middel gebruikt, talrijke financieele instellingen hebben het beroep uitgeoefend den aankoop in het heden mogelijk te maken en te verrekken met toekomstige koopkracht. Het typische van dit verschijnsel was hierin gelegen, dat het betrekking had op duurzame gebruiksgoederen, die niet gerekend kunnen worden tot de soort „onontbeerlijk”, maar veeleer behooren tot de categorie „weelde”, en voorts dat men verwachtte de financiering min of meer te kunnen dekken door de goederen, die onder alle omstandigheden een zekere minimumwaarde behielden. Het koopen op afbetaling van huisraad, radiotoestellen, piano's, ijskasten, auto's, fietsen, e.d. verkreeg spoedig burgerrecht in de

economische maatschappij en menigeen dacht hiermede het middel bij uitnemendheid te hebben gevonden de vraag naar deze soort goederen evenwichtig te verdeelen over een aantal jaren, waardoor de prijsschommelingen wellicht minder voor zouden komen en een extra winst in den vorm van een hooge rente voor het crediet boven de in rekening te brengen administratiekosten mogelijk werd.

De economische beteekenis is duidelijk: er is een streven te komen tot een vrij constant blijvende vraag, de invloed van de bewegingen van de vraag wordt beperkt. In hoeverre het middel zijn doel heeft bereikt dan wel erger bleek te zijn dan de kwaal, blijve hier buiten beschouwing. Het is naar mijn meening voldoende er op te wijzen, dat het consumentencrediet, in welken vorm het ook optreedt, door een regeling van de vraag een toestand wil scheppen, waarin de productie kan steunen op een constant blijvende vraag of waarin wordt voorkomen, dat het niet optreden van de vraag dan wel een concentratie van de vraag in een kort tijdvak storend op de productie en verdeling werkt.

Onder normale omstandigheden zal de organisatie van het consumentencrediet uitgaan van hen, die bij een stimulering of een regeling van de vraag het grootste belang hebben, n.l. de producenten. Zij kunnen dit als een onderdeel van hun eigen verkooporganisatie ter hand nemen en zelf financieren of de zaak overlaten aan instellingen, welke van dit financieren hun beroep maken. De waarde der goederen in de toekomst, de dekking van het crediet dus, speelt hierbij een groote rol. Het consumentencrediet, zooals wij het hebben gekend, beperkte zich hoofdzakelijk tot die waardevolle duurzame goederen, die ondanks het gebruik een groot deel hunner ruilwaarde behielden. Omdat echter deze verwachting niet altijd uitkwam, omdat de ruilwaarde geducht kon tenvallen, beteekende het consumentencrediet dikwijls het moeten realiseren van gevoelige verliezen. Niet steeds bereikte het zijn doel.

Het consumentencrediet, zooals het nu in het wetsontwerp naar voren komt, heeft in hoofdzaak geen anderen aard dan het tot nu toe bekende. De aanleiding tot zijn ontstaan is vrijwel gelijk aan de vroeger in de maatschappij voorkomende verschijnselen, welke betrekking hadden op het niet optreden of op het sterk verminderen van de vraag. Het tot nu toe bekende consumentencrediet was echter gegrond op het kweken van de vraag, terwijl thans de vraag wel aanwezig is, maar zich niet of op een verkeerde wijze uit. Ook de soort goederen, waar het om gaat, is een andere. Ook nu zijn het duurzame goederen, die door het gebruik niet terstond teniet gaan, maar hun ruilwaarde ondergaat door dat gebruik wel terstond een groote vermindering. Bovendien zijn de soorten talrijk en zijn de goederen als stuk veel minder waard dan een radio, piano, e.d. Zij kunnen dan ook als onderpand van een crediet niet dienen. Iemand, die voor zijn gezin voor f 500 verschillende soorten linnengoed en schoeisel moet koopen, kan wellicht van zijn leveranciers een zeer kortlopend crediet verkrijgen, maar een organisatie in de maatschappij, wier doel is hem een lang crediet te verschaffen, bestaat niet, omdat op geen enkele wijze de goederen, die men dagelijks gebruikt, aan het crediet als onderpand kunnen worden verbonden. De koper is gedwongen om een niet gedekt crediet op te nemen, hetgeen vrijwel niet mogelijk is, dan wel zakelijke zekerheden voor zijn crediteuren te stellen. Het is juist het ontbreken van de practische mogelijkheid zekerheden te stellen, dat het risico, in dit consumentencrediet verscholen, grooter maakt dan bij het hierboven beschrevene, waar het echter ook zeer belangrijk was.

Wij zagen reeds, dat het niet optreden van de vraag tenslotte fnuikend werkt op productie en verdeling. Dit is te meer duidelijk, daar bij het economisch herstel in Nederland, dat thans langzamerhand kan beginnen, de Regeering veel moeite heeft gedaan de productie van de onontbeerlijke gebruiksgoederen te bevorderen. Grond-

stoffen uit het buitenland werden aangevoerd en onder de producenten verdeeld. Men heeft zooveel mogelijk energie te hunner beschikking gesteld, zoodat de desbetreffende fabrieken weer aan het werk konden gaan, waarbij zeker ook het credietwezen een rol van beteekenis heeft vervuld.

Wanneer nu de afzet van de eindproducten, waarvan een ieder weet, dat zij in dringende behoeften moeten voorzien, moeilijkheden ondervindt, dan wel, indien door bepaalde oorzaken de goederen niet terecht komen daar, waar zij den nood lenigen, dan is de Regeering wel gedwongen te trachten door middel van een consumentencrediet de zaak op gang te brengen. Natuurlijk heeft dit crediet nadeelen zoowel vroeger als nu. Want indien het al te veel beslag legt op de toekomstige koopkracht, dan verschuift het niet alleen de moeilijkheden tot een later tijdstip, maar vergroot deze nog. Kan men niet redelijkerwijze verwachten, dat de moeilijkheden niet zullen optreden, omdat de koopkracht grooter wordt, dan moet men weten, dat het toegepaste middel slechts kort kan werken en dat de kans zeer groot is, dat men de toediening van het middel zal moeten herhalen. Dit kan beteekenen, dat het consumentencrediet zich ontwikkelt tot een blijvend verschijnsel, waarbij de Staat, gelet op het inkomen van hen, die de onontbeerlijke gebruiksgoederen thans dringend noodig hebben, een bijzonder moeilijke taak krijgt te vervullen, een zeer groot risico moet aanvaarden. In de toekomst zal blijken, of men inderdaad slechts te doen heeft met een regeling, die voldoende is om den achterstand in de voorraden van deze goederen in te halen, dan wel, dat men den hefboom van het crediet opnieuw zal moeten bezigen.

Terecht geeft de Regeering aan het verleen van het consumentencrediet de voorkeur boven verhooging van loonen en salarissen. Het economisch evenwicht toch is nog niet bereikt, zoodat het weinig zin heeft het peil van loonen en salarissen omhoog te brengen, teneinde de bevolking in staat te stellen ingeteerde voorraden aan te vullen. Bovendien bestaat de mogelijkheid, dat levens- en genotmiddelen in prijs zullen dalen, zoodra de omstandigheden op het gebied der productie in de wereld normaler worden dan nu het geval is. Het is zeer goed mogelijk, dat de ontwikkeling van de economische omstandigheden tot een evenwichtigen toestand in de nabije toekomst haar beslag krijgt, waardoor ook in de besteding van het personeele inkomen een betere verdeling kan optreden dan nu bestaat. Het is wel van belang er op te wijzen, dat in de loonen een bedrag van f 180 's jaars voor een gemiddeld gezin mag worden berekend voor het aanschaffen van onontbeerlijke gebruiksgoederen. Het behoeft wel geen betoog, dat dit bedrag onvoldoende is voor de aanvulling van ingeteerde voorraden, zoodat hulp in den vorm van crediet zeker wel noodzakelijk kan worden geacht.

Afgezien van de monetaire gevolgen van het consumentencrediet, waarover ik straks enkele opmerkingen zal maken, lijken mij de plannen der Regeering economisch wel verantwoord, ook al kan men de consequenties niet geheel overzien. Dat de plannen uit een sociaal oogpunt eveneens verantwoord zijn, behoeft eigenlijk nauwelijks te worden gezegd. De toestanden toch, welke door het consumentencrediet moeten worden verbeterd, zijn ernstig en eischen voorziening, waarbij komt, dat de financiële toestand, waarin zij, die de credieten noodig zullen hebben, verkeerden, een zoodanige is, dat de particuliere instellingen het risico van een credietverleening niet kunnen aanvaarden.

Een groot voordeel van het wetsontwerp is, dat hij, die een consumentencrediet opneemt, terstond moet gaan sparen om het terug te betalen. Hoe meer het besef doordringt, dat wij slechts door sparen de ons toegebrachte schade op den duur kunnen herstellen, dat wij slechts door sparen het welvaartspeil van 1939 op den duur weer kunnen bereiken, des te beter!

Het systeem van het consumentencrediet.

Men kan bij de organisatie van dit crediet twee methoden volgen. In de eerste plaats kan men het verleen van de credieten en de vaststelling van de noodzakelijkheid van de verleening opdragen aan de werkgevers en daarbij voor de categorie debiteuren, die niet behooften tot de groep werknemers, een afzonderlijke regeling treffen, of men kan het consumentencrediet centraal door de Overheid regelen. Op het eerste gezicht lijkt de eerste weg de beste. Men bereikt een zeer groot decentralisatie en men versterkt den band tusschen werkgevers en werknemers, maar men kan alleen dan het doel bereiken, indien men de werkgevers van overheidswege in staat stelt de credieten te verschaffen. Men vervalt dus toch in het opzetten van een overheidsorganisatie, die zeer zeker bijzonder ver zal moeten gaan bij het controleeren van de verschafte credieten, zoodat het beter is, het consumentencrediet geheel in handen te geven van overheidsorganen. Het wetsontwerp heeft de tweede methode gekozen.

De verleening van consumentencredieten zal geschieden door middel van plaatselijke of districtsraden, die door de gemeentebesturen volgens nader vast te stellen richtlijnen zullen worden opgericht. De controle zal in handen komen van de Raden van Arbeid, van spaarbanken, volkscredietbanken en eventueel van boerenleenbanken. De credietnemer krijgt de beschikking over het crediet door het ontvangen van waardebonnen, welke door den winkelier in betaling moeten worden genomen. Deze kan de bonnen tegen geld inwisselen bij de Nederlandsche Middenstandsbank en wellicht ook bij de boerenleenbanken.

Wie komen voor het nemen van crediet in aanmerking en hoe moeten de credieten worden terugbetaald?

Het lijkt mij niet noodig in den breede alle bepalingen na te gaan, die een rol bij de credietverleening zullen spelen. Voldoende zij, dat men aan de hand van de inkomens schalen wil samenstellen, welke voor elke gezinsgrootte het gezinsinkomen zullen aangeven, waarbij het maximumcrediet kan worden verleend.

Natuurlijk wordt een ieder, die in aanmerking wil komen, door de districtsraden behoorlijk onderzocht ten aanzien van zijn financiële draagkracht. Men zal dus moeten opgeven, behalve het inkomen, de vrije of geblokkeerde saldi, waarover men beschikt. Hieruit volgt, dat de districtsraden in verband met deze gegevens de credieten niet of slechts ten deele kunnen verschaffen. Van belang is voorts, dat door deze wet geen recht op crediet ontstaat; bepaalde personen kunnen geheel of gedeeltelijk worden uitgesloten.

De hierboven genoemde schaal zal niet alleen betrekking hebben op het maximumcrediet, er zal tevens een grens worden bepaald, waarboven de credieten niet mogen worden verleend, terwijl voor de inkomens, welke binnen de twee genoemde grenzen liggen, de maximale credietbedragen nader zullen worden vastgesteld. De algemeen geldende maximumgrens is f 100 voor ieder lid van het gezin, te vermeerderen met f 100 voor het gezin als zoodanig. Zoodanig gezegd, de districtsraden kunnen geringere credietbedragen vaststellen.

De terugbetaling behoort te geschieden in 2 jaar, hetgeen practisch neerkomt op een besparing, onderscheidenlijk afbetaling, van f 1 in iedere week voor iedere f 100 opgenomen crediet, waarbij wordt opgemerkt, dat de districtsraden een kleinere besparing of afbetaling kunnen vaststellen, waarvoor wederom bepaalde schalen zullen worden vastgesteld.

De aanvrager wordt verplicht terstond na afsluiting van zijn credietovereenkomst (dit blijkt uit de aanvaarding als deelnemer aan het consumentencrediet door de districtsraden) met sparen te beginnen. Deze bepaling heeft zeker beteekenis, hetgeen zal blijken bij de bespreking van den monetaire invloed van het consumentencrediet.

De districtsraden zullen met de organisatie van de uitvoering van de consumentencredieten worden belast,

waarbij zooveel mogelijk iedere gemeente een district zal vormen. Bij dit werk zullen de raden twee gevallen moeten onderscheiden en wel: werknemers en zelfstandigen. Nader zal worden uitgemaakt, onder welke der twee genoemde categorieën vallen de pensioentrekkenden, zij, die een overbruggingsuitkering genietten en de armen in den zin van de armenwet. De mogelijkheid af te wijken van den tijdsduur van twee jaar is in de wet neergelegd, zulks met het oog op administratieve redenen.

Niet onbelangrijk is voorts de bepaling, dat particulieren de noodige medewerking moeten verlenen, teneinde te kunnen vaststellen, wie verplicht is de afbetalingsbedragen in te houden of in te vorderen en zegels hiervoor te plakken. Uit den aard der zaak is hier een taak gedacht voor de werkgevers.

De mogelijkheid is geopend door of namens den minister van Financiën bepaalde voorwaarden te stellen, bijv. het stellen van zekerheden, teneinde het risico voor den Staat te beperken. Het centraal bureau, dat zal worden opgericht om de Regeering bij te staan bij de uitvoering van de wet, meer in het bijzonder de directeur van dit centrale bureau, zou in deze kunnen optreden. Mij dunkt, dat men van deze zekerheden niet te groote verwachtingen moet hebben. Wie zakelijke zekerheden kan stellen, kan in den regel wel terecht bij de bestaande financieringsinstellingen.

De monetaire beteekenis van het consumentencrediet.

De monetaire invloed is afhankelijk van drie factoren:

- omvang van het crediet;
- het tempo, waarin de credieten worden verschaft en terugbetaald;
- de goederenstroom, die door deze credietverleening gaat vloeien.

Over den omvang tasten wij wel eenigszins in het duister. Indien men aanneemt, dat ten naastenbij 45 pCt. van het Nederlandsche volk in aanmerking kan komen voor de credieten, dan komt men tot de gevolgtrekking, dat dit kan beteekenen een maximale credietbehoefte van f 405 miljoen. Hieraan moet worden toegevoegd de extra credietverschaffing aan ieder gezin als zoodanig, waardoor men ten naastenbij komt op een bedrag van f 500 miljoen. Uitdrukkelijk merk ik op, dat niemand weet, hoe ver de beperkingen, welke bij de uitvoering door de Regeering en den centralen raad zullen worden gemaakt, zullen werken. In het bijzonder wijs ik er op, dat het tijdstip, waarop met credietverleening zal worden begonnen, van groot belang is, omdat voordien zonder twijfel reeds vele gebruiksgoederen hun weg naar talrijke consumenten zullen hebben gevonden. Dit beteekent, dat, hoe later men met de credietverleening begint, des te kleiner het bedrag zal zijn, dat zal worden opgenomen. Het lijkt mij echter niet vonderlijk om bij de becijfering, welke hieronder volgt, uit te gaan van een maximale credietbehoefte van f 500 miljoen. Ten opzichte van de tegenwoordige geldcirculatie is dit bedrag zeer belangrijk, maar het is wel zeker, dat het geheele bedrag niet ineens of in zeer korten tijd zal worden verstrekt. Integendeel, de Overheid kan grootten invloed uitoefenen op het tempo, en daardoor den monetairen invloed beperken. Zij kan streven naar synchronisatie van de credietverschaffing met de productie en de verdeling der goederen.

Het behoeft geen betoog, dat juist in dit opzicht het systeem, te werken met waardebonnen, van zeer grooten invloed kan zijn. De becijferingen maken natuurlijk niet de minste aanspraak op juistheid. Zij geven alleen een denkbeeld van den gang van zaken.

Men kan het bovenstaande percentage van 45 pCt. het beste op zijn waarde schatten, indien men voor zich heeft de verdeling van de inkomens volgens den Dienst der Rijksinkomstenbelasting. De gegevens over het belastingjaar 1938/39 luiden als in onderstaande tabel.

Houdt men nu rekening met een loonstijging van ongeveer 50 pCt., dan kan men zeggen, dat de twee eerst-

Inkomens	Aantal aangesl. x 1.000	Inkomen x 1 mill.	Belasting in hoofds. x 1.000
f 800 — < f 1.400	644	699	2.212
„ 1.400 — < „ 2.000	369	603	4.313
„ 2.000 — < „ 3.000	184	437	5.138
„ 3.000 — < „ 5.000	100	376	6.331
„ 5.000 — < „ 10.000	46	309	7.100
„ 10.000 — < „ 20.000	15	198	6.153
„ 20.000 — < „ 30.000	3	80	3.189
„ 30.000 — < „ 100.000	3	138	8.676
„ 100.000 en hooger	0,3	94	12.091
	1.364,3	2.934	55.203

genoemde groepen gaan tot een inkomen van f 3.000 's jaars. Deze twee groepen geven een totaal van 1.013. Voegt men hieraan toe het aantal van hen, die minder verdienen dan f 800 (2 miljoen personen), dan verkrijgt men een totaal van 3.013 tegenover een algemeen totaal van 3.364. Het deel van het Nederlandsche volk, dat voor deze credietverleening in aanmerking komt, maakt dus volgens de gegevens van de rijksinkomstenbelasting ongeveer 90 pCt. uit van het totaal. Indien wij voor ons doel hiervan de helft nemen, dan lijkt mij de schatting van 45 pCt. redelijk, waarbij ik overigens wijs op de talrijke factoren, die het percentage in werkelijkheid belangrijk kunnen wijzigen. Ook blijkt uit deze gegevens, dat het risico-element, dat wil dus zeggen de mogelijkheid, dat de debiteuren niet kunnen voldoen aan hun spaarverplichting, zeker niet moet worden onderschat. Uit het verband tusschen niet kunnen terugbetalen en de desbetreffende verplichting kan in de toekomst een opwaartsche druk op het loonpeil ontstaan.

Verondersteld wordt, dat het geheele crediet in 2½ jaar zal worden gegeven, namelijk het eerste jaar f 250 miljoen, het tweede jaar f 200 miljoen en in de eerste helft van het derde jaar f 50 miljoen. Voorts, dat tusschen het betalen van de eerste besparing en het wisselen van de waardebonnen tegen geld zes weken verlopen. De gemiddelde looptijd in het jaar van totstandkoming van een crediet wordt geschat op 20 weken. Wij krijgen dan het volgende beeld: (zie blz. 294 bovenaan).

Ik herhaal, dat deze becijfering niets zegt over de werkelijkheid, maar zij geeft wel enkele aanwijzingen. In de eerste plaats is de monetaire beteekenis van het consumentencrediet niet zoo groot als men bij de eerste kennisneming van de plannen der Regeering zou denken. Maar niemand kan het bestaan van een belangrijken invloed ontkennen. Monetair gezien toch is het en blijft het een nadeel door credieten, welke betrekking hebben op transacties, die normaal uit het inkomen worden gefinancierd, de circulatie van ruilmiddelen te vergrooten; de methode is kunstmatig. De zwakste plek van de geheele constructie zit in het risico. Dit risico is bij het consumentencrediet zeer groot. Men kan goede regelingen bedenken om het terugbetalen door een strenge controle en door straffe maatregelen te bevorderen, maar in de practijk zal blijken, dat zulks verre van eenvoudig is en dat het vele kosten met zich zal brengen.

In dit verband wordt opgemerkt, dat het wetsontwerp voorziet in de mogelijkheid de kosten ten deele in rekening te brengen aan de debiteuren, terwijl voorts gerekend moet worden op betaling van rente, die zeker niet hoog zal zijn.

Volgens mijn meening moet alles in het werk worden gesteld om het risico zoo klein mogelijk te maken. Laat men daarom vooral het tempo van de credietverleening laag houden en eerst opvoeren, indien in de practijk blijkt, dat de afbetalingen regelmatig worden voldaan.

In de tweede plaats kan gezegd worden, dat bij een goede en regelmatige afwikkeling de consumentencredieten zonder twijfel een groot nuttig effect zullen hebben. Tenslotte kan door een financiering van ruim f.200 miljoen een belangrijke besparing in het leven worden geroepen, die economisch en sociaal gezien een groote beteekenis

Eerste jaar.	Twoede jaar.	Derde jaar.	Vierde jaar.
Credietbedrag .. f 250.000.000	Saldo 1e' jaar .. f 185.000.000	Saldo 2e jaar .. f 203.000.000	Saldo..... f 73.000.000
Besparing	Credietbedrag	Credietbedrag	Besparing 22 we-
6 weken f 15.000.000	2e jaar f 200.000.000	3e jaar f 50.000.000	ken saldo 2e
			jaars credieten f 44.000.000
Besparing		Besparing 6 we-	Besparing 52 we-
20 weken .. f 50.000.000	Besparing 6 we-	ken 3e jaars	ken 3e jaars
Saldo..... f 185.000.000	credieten .. f 12.000.000	credieten f 3.000.000	credieten f 26.000.000
	Besparing 20 we-	Besparing 10 we-	Saldo..... f 3.000.000
	ken 2e jaars	ken 3e jaars	
	credieten f 40.000.000	credieten f 5.000.000	
	Besparing 52 we-	Besparing 22 we-	Vijfde jaar.
	ken 1e jaars	ken 1e jaars	Besparing 6 we-
	credieten f 130.000.000	credietsaldo .. f 55.000.000	ken 3e jaars
	Saldo..... f 203.000.000		credieten f 3.000.000
			Saldo.....
		Besparing 52 we-	
		ken 2e jaars	
		credieten f 104.000.000	
		Besparing 26 we-	
		ken 3e jaars	
		credieten f 13.000.000	
		Saldo..... f 73.000.000	

kan hebben. Indien de opzet gelukt, kan door middel van een crediet ten bedrage van ongeveer f 200 miljoen een besparing van f 500 miljoen worden bereikt. Men moet hierbij echter niet vergeten, dat het genoemde bedrag van ruim f 200 miljoen becijferd is op grondslag van een bepaalde aanneming van feiten, die uit den aard der zaak in de practijk geheel anders zullen kunnen zijn. Indien men bijv. veronderstelt, dat een bijzonder groot aantal van hen, die tot de lage inkomensgroepen behooren, onder alle omstandigheden van de credieten gebruik zal maken, dan kan het zeer goed zijn, dat het financieringsbedrag belangrijk grooter wordt. Het is, zooals wel vanzelf spreekt, een zaak van regeeringspolitiek om tegenover elkaar te plaatsen de onzekerheid van den monetair invloed en de zekerheid van sociale en economische hulp aan een groep van de bevolking, die deze hulp van noode heeft.

In de derde plaats is het zeer belangrijk, dat door toedoen van den centralen raad voor het consumentencrediet en door de districtsraden nauwkeurig wordt gelet op de hoeveelheid goederen, die geproduceerd en verdeeld kan worden. De credieten mogen nooit stijgen boven hun tegenwaarde in aanwezige goederen, ondanks het feit, dat de uit te geven waardebonnen de functie van stootkussen zullen kunnen vervullen. Het is vanzelfsprekend, dat de waardebonnen niet te gelde mogen worden gemaakt, wanneer zij niet door aanwezige goederen worden gedekt, want daardoor zou het vertrouwen in het spaarsysteem ernstig kunnen worden geschaad.

In de vierde plaats zou ik het juist vinden, indien de wet, in plaats van te spreken over een maximum terugbetaling van f 1 wekelijks, dit bedrag zou noemen als een aanwijzing voor een gemiddelde wekelijksche aflossing. Het komt mij zeer gewenscht voor, dat de districtsraden, naast de bevoegdheid geringere aflossingen vast te stellen, de bevoegdheid verkrijgen ook hogere wekelijksche afbetalingen te bepalen, mits wordt voldaan aan den eisch, dat de afbetalingen niemand draagkracht te boven mogen gaan. Hierdoor bestaat de mogelijkheid, dat de credieten, vlugger dan nu kan worden verondersteld, afgelost kunnen worden, waardoor het risico eenigszins wordt beperkt. Zulks is zeker niet in strijd met het wetsontwerp, ja zelfs met zijn bewoordingen in overeenstemming, zoodat het hierbij niet gaat om een beginsel, maar om een zeer gewenschte verduidelijking. Het verband tusschen de consumentencredieten en de noodzakelijke besparingen kan nooit sterk genoeg worden gemaakt. Laat men vooral den nadruk leggen op de groote functie van het consumentencrediet: het vooruitloopen op de besparingen, waardoor het herstel, *mits de debiteuren hun plicht doen*, krachtig kan worden bevorderd. Blijven de besparingen achter of geheel weg, dan is het consumentencrediet een

instrument, dat economisch onjuist werkt. Het zou dan gedoemd zijn volkomen te mislukken. Dit moet iedere Nederlander, die van het consumentencrediet gebruik maakt, beseffen.

Het is natuurlijk mogelijk, dat na een tijdvak van ruim vier jaren de economische toestanden in die mate zullen zijn verbeterd, dat inderdaad een stroom goederen uit de productiecentra via de verdeling naar de consumenten zal kunnen vloeien, zonder dat er sprake behoeft te zijn van de noodzakelijkheid de vraag naar goederen te stimuleeren. Ik acht zulks echter in geenendeel zeker, en ik hoop ten zeerste, dat de ondervindingen, welke bij het verleenen van de eerste consumentencredieten volgens de voorgestelde regeling zullen worden opgedaan, zoodanig zullen zijn, dat de Overheid, indien noodig, opnieuw van de regeling gebruik zal kunnen maken, teneinde het herstel op economisch en sociaal gebied te bevorderen.

J. F. POSTHUMA.

ENIGE BESCHOUWINGEN OVER HET ACCOORD VAN BRETTON WOODS.

Nadat in de zomer van 1943 de tekst van het Keynes- en het Whiteplan hier te lande bekend was geworden en hierover enige uitvoerige commentaren waren verschenen¹⁾, is de belangstelling voor een nieuwe organisatie van het internationale betalingsverkeer enigszins geluwd en noch de „Final Act” van de in Juli 1944 te Bretton Woods (New Hampshire) gehouden internationale monetaire conferentie, noch de maatregelen, welke in verband hiermede — ook in ons land — zijn genomen, hebben in onze vakbladen de belangstelling ondervonden, waarop zij feitelijk aanspraak mogen maken. Te verwonderen behoeft dat ons echter allerminst. De conferentie te Bretton Woods, waaraan 44 landen deelnamen²⁾, had plaats aan de vooravond van een der moeilijkste perioden, die ons land ooit heeft doorgemaakt, en het is te begrijpen, dat destijds weinig aandacht werd besteed aan een zo ver af lijkende problematiek.

Doch nu prof. Lieftinck tot bestuurder en prof. Bruins en dr. Beyen tot beheerders van het Fonds en van de Bank zijn benoemd, is het wel opvallend, dat deze feiten zo weinig belangstelling van de zijde van het Nederlandsche publiek hebben ondervonden³⁾. Trouwens, ook onze Kamer heeft

¹⁾ Zie G. J. H. de Graaf, De valutaplannen van Keynes en White („E.-S.B.” van Juli 1943); F. A. G. Keesing, De Britsche en Amerikaanse valutaplannen („De Economist” Juni 1946); L. de Mast, De Britsche en Amerikaanse valutaplannen („Economist”, Juni/ Juli 1943).

²⁾ De Nederlandse delegatie bestond uit de heren J. W. Beyen, D. Crena de Jong, H. Riemens en A. H. Philipse.

aan het wetsontwerp, waarbij besloten werd tot het accoord van Bretton Woods toe te treden (Wet 20 December 1945, F. 318), zeer weinig aandacht besteed. Misschien is dit alles wel te verklaren uit het feit, dat met het verstrijken van de tijd de verwachtingen omtrent de heilzame werking van Bretton Woods kleiner zijn geworden, doch dat men anderzijds niet tegen toetreden heeft willen adviseren, omdat men — overigens terecht — vreesde, dat zonder dit toetreden de stemming in Amerika niet bijzonder welwillend zou zijn om credieten aan ons land te verstrekken. Geheel in overeenstemming met deze opvatting lezen wij in „The Economist”⁴⁾ met betrekking tot de toetreding van Engeland tot het Fonds en de Bank: „if an answer has to be given now, and if it must be Yes or No, it surely cannot be No (curs. L.Z.). . . . As a matter of politics or (if the word is taken to imply something sinister) of amicable relations between Governments there is almost everything to be said in its favour”.

Politiek aspect.

Dit politiek aspect is bij deze nieuwe internationale organisatie wel van zeer groot belang te achten. Want al is in art. IV, sectie 10, van het Bankaccoord uitdrukkelijk bepaald, dat de Bank en haar ambtenaren zich niet in de politieke aangelegenheden van enig lid mogen mengen, en dat slechts economische overwegingen een rol mogen spelen, bij de, de vorige maand te Wilmington (Savannah) gehouden, conferentie is wel gebleken, dat toch politieke factoren van niet te onderschatten invloed zullen zijn. Het duidelijkst trad dit aan het licht bij de strijd, die daar gevoerd is over de vraag, of de zetel van het Fonds en van de Bank te New York (het financiële centrum) of te Washington (het politieke centrum) zou worden gevestigd. Hoewel behalve de Verenigde Staten alle landen voor New York waren, werd toch besloten de voorkeur aan Washington te geven. Misschien lijkt dit op zichzelf nog vrij onbelangrijk, doch het krijgt reliëf, indien men in art. 4 van de Amerikaanse „Bretton Woods Agreement Act” (31 Juli 1945) leest, dat in de Verenigde Staten een „National Advisory Council of International Monetary and Financial Problems” zal worden gesticht, welk lichaam „shall recommend to the President general policy directives for the guidance of the representatives of the United States on the Fund and the Bank”. Tevens wordt in deze wet geregeld, in welke gevallen de vertegenwoordigers van de Verenigde Staten bij het Fonds en de Bank met het Council in overleg moeten treden, alvorens zij een beslissing nemen. Het is natuurlijk volkomen begrijpelijk, dat de Amerikaanse Regering, die met \$ 2.750 miljoen het leeuwenaandeel in het Fonds bijdraagt, nauwkeurig van de handelingen op de hoogte wil blijven, doch de wijze, waarop dit in de „Agreement Act” is geregeld, maakt art. IV, sectie 10, van de Bankwet feitelijk tot een dode letter.

Hoe dit alles ook zij, van de 44 oorspronkelijke ondertekenaars van Bretton Woods waren bij de openingsconferentie te Wilmington 39 aanwezig (terwijl bij de afgang van de besprekingen de toetreding van Denemarken onmiddellijk werd goedgekeurd), terwijl 9 landen — waaronder de Sovjet-Unie — waarnemers hadden gezonden.

Eén van de meest bemoedigende verschijnselen van de constituerende vergadering was, aldus Vinson in zijn openingsrede, het vaste voornemen van alle bestuurders

⁴⁾ Het beheer van het Fonds en van de Bank is in handen gelegd van een Raad van Bestuur, waarin ieder lid een bestuurder (Nederland prof. Lieftinck) en een plaatsvervanger (prof. de Jong) aanwijst. Deze Raad van Bestuur draagt aan een College van Bewindvoerders een belangrijk gedeelte van haar taak over. De landen met de grootste quota — dus de Verenigde Staten, Engeland, China, Frankrijk en India (nu de Sovjet-Unie is uitgevallen) — hebben in dit college automatisch zitting; de overige zeven worden gekozen. Te Wilmington is echter bepaald, dat de datum voor ratificering verschoven wordt naar 31 December 1946. Indien de Sovjet-Unie vóór die datum nog toetreedt, wordt het aantal aan te wijzen bestuurders met één vermeerderd. Het stemmenantal der leden is op eenvoudige wijze geregeld. Ieder lid verkrijgt 250 stemmen plus één stem extra voor elke \$ 100.000 van zijn quotum.

⁵⁾ 21 Juli 1945, Bretton Woods I.

om Fonds en Bank te maken tot middelen voor succesvolle samenwerking tussen de naties voor monetaire en financiële problemen.

Inrichting van het Fonds.

Wat de succesvolle monetaire samenwerking betreft, de middelen hiertoe zijn in hoofdzaak geregeld in art. I van de „overeenkomst betreffende het internationale monetaire Fonds”. Het doel van dit Fonds is, door middel van stabiele wisselkoersen, door uitbanning van deviezenrestricties en door het bevorderen van een multilateraal betalingsverkeer, de werkgelegenheid en het reële inkomen in de verschillende deelnemende landen op een hoog peil te brengen en te houden.

Uiteraard kan men door monetaire maatregelen alleen geen internationale samenwerking verkrijgen, vandaar, dat te Bretton Woods, naast de plannen voor de oprichting van het Fonds en de Bank, onder andere een motie is aangenomen, waarin wordt aangedrongen op het reduceren van de obstakels, welke de internationale handel belemmeren, benevens op het ordenen van de markten van stapelgoederen, doch deze laatste kwesties zijn afzonderlijk in de „Proposals for expansion of world trade and employment” nader uitgewerkt en deze zullen het onderwerp vormen van de dit najaar te houden Internationale Handelsconferentie.

Het monetaire Fonds is er in hoofdzaak op ingericht om, indien de voorwaarden voor een harmonische ontwikkeling van het internationale economische verkeer eenmaal zullen zijn geschapen, er voor zorg te dragen, dat deze stabiele verhoudingen gehandhaafd zullen blijven (hierin schuilt m.i. tevens de zwakke zijde van het Fonds, daar geprojecteerd is, dat het nog dit jaar met zijn werkzaamheden zal beginnen, terwijl als vaststaand kan worden aangenomen, dat dan nog geen sprake kan zijn van een harmonisch geordend internationaal economisch leven).

Door middel van het Fonds hoopt men te geraken tot een verbeterde gouden standaard: door koop en verkoop van de betrokken valuta's tegen de officiële koersen, waardoor in principe elk land zich via het Fonds de middelen kan verschaffen, waaraan het voor het internationale betalingsverkeer behoefte heeft, denkt men dit doel te kunnen bereiken. Het is in deze gedachtengang geheel logisch, dat men elke devaluatie — voorzoverre deze de 10% zal overschrijden — aan het oordeel van het Fonds wil onderwerpen (art. IV, sectie 5, b). Dit is tevens een van de grote verschilpunten met de vroegere gouden standaard, daar in art. IV, sectie 5, a, uitdrukkelijk wordt bepaald, dat „geen lid een wijziging in de pariwaarde van zijn valuta mag voorstellen, tenzij deze ten doel heeft het opheffen van een ingrijpende evenwichtsverstoring”. Vermoedelijk zal Engeland op deze bepaling een amendement indienen, waardoor het mogelijk wordt, dat een land devalueert; wanneer het onder een „chronische werkloosheid” lijdt tengevolge van een ongunstige handelsbalans. Men hoopt door middel van dit voorstel de vrees in Engeland weg te nemen, dat de interne toestand van Engeland overheerst zal worden door externe factoren, voortvloeiend uit de Britse verplichtingen tegenover het Fonds. Tevens zou hierdoor de vrees voor de te stroeve wisselkoersen (welke Australië en Nieuw-Zeeland schijnt te hebben weerhouden tot het Fonds toe te treden) kunnen verdwijnen. Wel is een ieder het er over eens, dat devaluaties als middel in de internationale concurrentiestrijd dienen te worden vermeden. In dit verband doet het wel enigszins vreemd aan in art. IV, sectie 5, e, te lezen, dat een lid de pariwaarde van zijn valuta wel mag wijzigen zonder medewerking van het Fonds, indien deze verandering de internationale transacties van de leden van het Fonds niet beïnvloedt. Welk belang zal het lid hierbij dan kunnen hebben?

Verder is bepaald, dat alle geldeenheden in goud of in dollars moeten worden uitgedrukt, waarbij men dus de min

of meer utopische voorstellen van Keynes en White om te geraken tot een nieuwe rekeneenheid voor het internationale betalingsverkeer (de Bancor of de Unitas) heeft opgegeven (art. IV, 1).

Voor de constitutie van het Fonds is bepaald (art. III, sectie 3, b), dat alle leden van het Fonds een zeker bedrag in goud en een ander in hun eigen valuta in het Fonds zullen storten. Van het voor elk land afzonderlijk vastgestelde quotum (zie tabel) zal 25% in goud worden gestort of — indien dit minder is — 10% van het officiële goud- en dollarbezit. Volgens de oorspronkelijke schatting zou van de totale inbreng van het Fonds — groot \$ 8,8 miljard — door de Verenigde Staten \$ 687,5 miljoen en door de overige deelnemers tezamen \$ 955,5 miljoen in goud worden gestort⁵⁾.

Deze middelen moeten de landen in staat stellen de evenwichtsverstoringen op korte termijn in het internationale betalingsverkeer op te heffen. Het gewone betalingsverkeer zal volgens de normale kanalen tussen de landen blijven lopen, doch indien een tekort dreigt te ontstaan kan de Schatkist, de centrale bank of het equalisatiefonds van een bepaald land bij het Fonds aankloppen, waarna het Fonds het land in kwestie — via de ruil tegen eigen valuta van dat land — de valuta van andere landen ter beschikking stelt (art. V, sectie 3,9). Dit wil dus zeggen, dat het land betaalmiddelen, welke slechts in dat land zelf betaalkracht bezitten, bij het Fonds ruilt tegen middelen, welke in andere landen koopkracht uitoefenen, met andere woorden buitenlandse valuta bij het Fonds leent in ruil voor een claim op goederen in het eigen land. De gelden, welke men uit het Fonds aldus verkrijgt, dienen voor het verrichten van onmiddellijke betalingen, terwijl de bedragen, welke men in het Fonds stort, slechts dan zullen worden aangewend, indien een ander land er t.z.t. om vraagt. Hoewel de bedragen, welke een land aldus in het Fonds stort, formeel geen leningen zijn, zijn ze dat materieel wel, vandaar, dat het gebruik, dat een land van het Fonds maakt, gemeten wordt aan het bedrag, waarmee zijn valuta het bedrag van zijn quotum overschrijft. Het spreekt vanzelf, dat aan het bedrag, dat men op deze wijze van het Fonds kan lenen, grenzen moesten worden gesteld (art. V, sectie 3, iii). Bepaald is, dat, gerekend over een periode van 12 maanden, het bezit van het Fonds aan valuta van een bepaald land met niet meer dan 25% van diens quotum mag toenemen. Indien dat bedrag is bereikt, dan mag het lid — nadat de 12 maanden zijn verstreken — wederom doorgaan, totdat uiteindelijk door deze aankopen het bedrag van het quotum is verdubbeld. Indien dus het Nederlandse quotum bij het Fonds \$ 275 miljoen bedraagt, waarvan \$ 68,75 miljoen in goud zal worden gestort, zal men dus in vijf achtereenvolgende jaren telkenmale 25% van het quotum kunnen opnemen, in totaal dus 125% van \$ 275 miljoen of \$ 343,75 miljoen. Hieronder zal echter worden aangetoond, dat dit een veel te optimistische veronderstelling is.

Bepaald is verder (art. V, sectie 8), dat men over het geleende bedrag een provisie van $\frac{1}{4}$ % moet betalen. Stijgt door de aankopen van buitenlandse valuta het bedrag in eigen valuta bij het Fonds boven het oorspronkelijk vastgestelde quotum, dan zal men over dit excess, in verband met de omvang van het bedrag en mede in verband met de tijdsduur, gedurende welke wordt geleend, een zekere rente moeten betalen. Uit het feit, dat de rente progressief is, al naar gelang bedrag en termijn toenemen, spreekt weer duidelijk, dat de gehele opzet van het Fonds is, de tijdelijke evenwichtsverstoringen in het internationale betalingsverkeer op te heffen, doch dat het Fonds niet is opgericht om blijvende deficits te financieren. Indien het geleend bedrag zo groot wordt of de schuldtermijn zo lang, dat de rente 4% zou gaan bedragen, moeten lid en Fonds met elkander in overleg treden om dit te doen verminderen;

⁵⁾ Zie „Bretton Woods agreements”, Federal Reserve Bulletin, September 1944.

overschrijdt de rente 5%, dan kan het Fonds die stappen ondernemen, welke gewent lijken.

Schaarse valuta's

Na de vorige oorlog is één van de grootste moeilijkheden in het internationale betalingsverkeer het feit geweest, dat de Verenigde Staten op grote schaal aan andere landen crediet verleenden (ruim \$ 3 miljard), doch niet door adequate invoeren aan de debiteurenlanden de overdracht van aflossingen en renten mogelijk maakten. Nu mag als vaststaand worden aangenomen, dat de Verenigde Staten op het ogenblik een veel grotere belangstelling hebben voor exportmarkten dan na de vorige oorlog, vandaar de luide kreten uit Amerika om tariefverlaging. De toekomst zal echter nog moeten leren, hoever dat ook op de Verenigde Staten zelf betrekking zal hebben.

Mochten zich echter in de toekomst soortgelijke verschijnselen voordoen als die, welke in de twintiger jaren dezer eeuw zijn opgetreden, dan heeft het Fonds het recht een verslag uit te brengen over de oorzaken van de valuta-schaarste van het crediteurenland. Vervolgens kan het Fonds proberen de schaarse valuta aan te vullen, in de eerste plaats, door aan het lid voor te stellen zijn valuta aan het Fonds te lenen of deze — met toestemming van het crediteurenland — uit andere bron te lenen, of in de tweede plaats, het lid te verzoeken zijn valuta tegen goud aan het Fonds te verkopen.

Blijkt echter, dat het Fonds van een bepaalde valuta niet genoeg meer bezit, dan wordt deze formeel schaars verklaard, waarna de aanwezige en nog te ontvangen valuta over de verschillende landen zullen worden gedistribueerd, in verband met de relatieve behoeften der verschillende debiteurenlanden (art. VII, sectie 3, a). Hierna krijgt ieder lid het recht om tot devaluatie over te gaan.

Leest men dit, dan kan men zich niet aan de indruk onttrekken, dat het Fonds wel is waar precies het automatisme aangeeft, volgens hetwelk het Fonds kan worden leeggezogen, doch niet voldoende voorzorgsmaatregelen heeft getroffen om op het juiste moment tegen het verdwijnen van de valuta van een crediteur uit het Fonds op te treden. Het zwakke punt in de organisatie van het Fonds is, dat tot distributie van de valuta van het crediteurenland eerst kan worden overgegaan, nadat het onveilig sein reeds is gepasseerd. Dit heeft tengevolge, dat het Fonds in de eerste jaren van zijn bestaan, wanneer de harmonische internationale verhoudingen nog niet zijn ingetreden, een redelijke kans maakt insolvent te worden.

In de Memorie van Toelichting op het wetsontwerp tot toetreding tot het accoord van Bretton Woods (Handelingen 118,4, blz. 27) is hierop ook de nadruk gelegd. Aldaar wordt berekend, hoeveel tijd er mede gemoeid zal gaan al eer het Fonds onder de ongunstigste omstandigheden zal worden leeggepompt. Men ging daarbij uit van de oorspronkelijke opzet van het Fonds, dat op \$ 8,8 miljard werd begroot. Het quotum van Amerika — het crediteurenland, waarvan in de eerste jaren een deviezen-tekort zal dreigen te ontstaan — bedraagt hiervan 31 $\frac{1}{2}$ %. Van het overige gedeelte wordt maximaal $\frac{1}{4}$ of 17% in goud gestort, 52% bestaat dus uit de valuta van andere leden. Per jaar mogen deze leden voor 25% van hun quotum, dit is dus voor 17% van het Fonds, kopen. Indien, zoals niet onwaarschijnlijk lijkt, het Fonds in de eerste jaren uitsluitend voor dollaraankopen zal worden gebruikt, loopt het dus in minder dan drie jaar leeg. Tot zover de Memorie van Toelichting. In werkelijkheid ligt de zaak echter nog ongunstiger, daar de Verenigde Staten in het Fonds 75% van \$ 2.750 miljoen, dus circa \$ 2.063 miljoen deviezen inbrengen. Rekent men met de oude samenstelling van het Fonds, dan kan het eerste jaar dus worden opgevraagd aan dollar-deviezen 17% van het Fonds⁶⁾, dus circa \$ 1,5 miljard. Het is wel

⁶⁾ Of anders berekend 25% van \$ 8,8 miljard — \$ 2,8 miljard (zijnde het quotum der Verenigde Staten) = \$ 1,5 miljard.

QUOTA- EN STEMMENREGELING VOLGENS BRETTON WOODS.

	Internationaal Monetair Fonds		Internationale Bank van. Herstel			
	Quota in \$ 1.000.000	Aantal stemmen	Quota in \$ 1.000.000	Hiervan aan te wenden		Aantal stemmen
				Voor leningen	Voor zeker- heidstelling	
Australië	200	2.250	200	40	160	2.250
België	225	2.500	225	45	180	2.500
Bolivia	10	350	7	1,4	5,6	320
Brazilië	150	1.750	105	21	84	1.300
Canada	300	3.250	325	65	260	3.500
Chili	50	750	35	7	28	600
China	550	5.750	600	120	480	6.250
Columbia	50	750	35	7	28	600
Costa Rica	5	300	2	0,4	1,6	270
Cuba	50	750	35	7	28	600
Czecho-Slovakije	125	1.500	125	25	100	1.500
Denemarken	68	—	68	—	—	—
Dominica	5	300	2	0,4	1,6	270
Egypte	45	700	40	8	32	650
Engeland	1.300	13.250	1.300	260	1.040	13.250
Equador	5	300	3,2	0,64	2,56	282
Ethiopië	6	310	3	0,6	2,4	280
Frankrijk	450	4.750	450	90	360	4.750
Griekenland	40	650	25	5	20	500
Guatamala	5	300	2	0,4	1,6	270
Haiti	5	300	2	0,4	1,6	270
Honduras	2,5	275	1	0,2	0,8	260
India	400	4.250	400	80	320	4.250
Irak	8	330	6	1,2	4,8	310
Iran	25	500	24	4,8	19,2	490
Liberia	0,5	255	0,5	0,1	0,4	255
Luxemburg	10	350	10	2	8	350
Mexico	90	1.150	65	13	52	900
Nederland	275	3.000	275	55	220	3.000
Nieuw Zeeland	50	750	50	10	40	750
Nicaragua	2	270	0,8	0,16	0,64	258
Noorwegen	50	750	50	10	40	750
Panama	0,5	255	0,2	0,04	0,16	252
Paraguay	2	270	0,8	0,16	0,64	258
Peru	25	500	17,5	3,5	14	425
Philippijnen	15	400	15	3	12	400
Polen	125	1.500	125	25	100	1.500
San Salvador	2,5	275	1	0,2	0,8	260
Unie van Zuid-Afrika	100	1.250	100	20	80	1.250
U.S.S.R.	1.200	12.250	1.200	240	960	12.250
Verenigde Staten	2.750	27.750	3.175	635	2.540	32.000
Uruguay	15	400	10,5	2,1	8,4	355
Venezuela	15	400	10,5	2,1	8,4	355
Yugoslavië	60	850	40	8	32	650
IJsland	1	260	1	0,2	0,8	260
P. M.	8.800	99.000	9.100 900	1.820	7.280	102.000
			10.000			

De cursief gedrukte landen hadden het accoord van Bretton Woods op 31 December 1945 nog niet geratificeerd, zoodat zij, volgens de „Final Act”, niet meer tot de oprichters gerekend worden. Op de conferentie van Wilmington is echter besloten dezen datum te verschuiven tot 31 December 1946. Daar de beheerders niet alleen de stemmen uitbrengen, welke aan hun land volgens

bovenstaand schema zijn toegewezen, doch tevens die van de landen, welke op hun gestemd hebben bij hun benoeming in het Fonds en in de Bank, is de verhouding uiteindelijk als volgt: Verenigde Staten, Engeland, China, Frankrijk, Brazilië, Mexico, Canada, Nederland (5,1 pCt.), India, Tsjecho-Slowakije, Egypte en België (3,4 pCt.).

duidelijk, dat, wanneer dit zou gebeuren, het Fonds niet na drie, doch reeds na één jaar zou droogloopen!

De enige oplossing is hier te vinden in een scherpe kwalitatieve credietcontrole van de zijde van het Fonds, waarbij dus bij iedere credietaanvraag wordt nagegaan, of hier inderdaad sprake is van een kort overbruggingscrediet, dan wel van een kapitaalverstrekking op langere termijn. Indien dit laatste het geval blijkt te zijn, moet het Fonds een dergelijke credietverlening onverbiddekelijk afwijzen en het debiteurenland verwijzen naar de Internationale Bank.

De wereldbank.

Want, terwijl het Fonds er naar streeft een grotere stabiliteit in het wereldverkeer te verzekeren door het regelen van de credietbehoeften op korte termijn der landen, is het doel van de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling juist het bevorderen van de internationale kapitaalbeweging op lange termijn.

Het doel van de Bank is de wederopbouw en tevens de ontplooiing van nog weinig ontwikkelde gebieden te helpen bevorderen door het verstrekken van leningen of het garanderen van door anderen verstrekte credieten.

De organisatie, de inbreng en het bestuur van de Bank, die een kapitaal van \$ 10 milliard zal bezitten, wijkt zeer weinig af van die van het Fonds (zie tabel). Volgens het te Bretton Woods opgestelde schema zouden de

oorspronkelijke deelnemers \$ 9,1 milliard storten, latere leden zouden dus nog voor \$ 0,9 milliard kunnen deelnemen.

Wat de storting betreft is bepaald, dat de landen (welke niet zijn bezet geweest) 2% van hun quotum in goud of in Amerikaanse dollars moeten inbrengen in het eerste jaar van de oprichting van de Bank, benevens 8% in de eigen valuta der leden, terwijl 10% later moet worden gestort. De storting van de resterende 80% vindt voorlopig niet plaats (art. II, secties 5, 7 en 8).

Over de 2%, die in goud wordt gestort, kan de Bank vrijelijk beschikken, doch voor de leningen, welke verstrekt worden uit de door een land gestorte valuta is eerst de toestemming van het land, welks valuta daarmee gemoeid gaat, vereist. In grote trekken kan men twee methoden onderscheiden, waarop de Bank behulpzaam kan zijn: enerzijds kan zij zelf crediet verstrekken, anderzijds kan zij leningen van anderen garanderen. Leningen kunnen worden verstrekt hetzij uit eigen middelen, hetzij uit middelen, welke de bank op de kapitaalmarkt der leden of langs andere weg heeft geleend.

Daarnaast kan zij leningen, die door particulieren worden verstrekt, geheel of gedeeltelijk garanderen.

In art. III, sectie 4, zijn de voorwaarden opgesomd, waaronder de leningen worden verstrekt of gegarandeerd en hierbij blijkt duidelijk, dat zorgvuldig zal worden onderzocht, of de credietnemer onder de bestaande marktverhoudingen niet in staat is zich op een andere wijze de

benodigde middelen tegen redelijke voorwaarden te verschaffen. Zij kunnen verstrekt worden aan elk lid of staatkundig onderdeel daarvan en aan iedere handels-, industrie- of landbouwonderneming op het grondgebied van één lid, voor zoverre de credieten noodzakelijk zijn voor wederopbouw en ontwikkeling.

Daar bij het beheren van de Bank een veel groter initiatief aan het bestuur is gelaten dan bij het Fonds het geval is, valt over de werkwijze van de Bank ook aanzienlijk minder te zeggen dan over die van het Fonds. Het zeer grote verschil tussen Bank en Fonds is, dat de eerste veel grotere garanties heeft om door te kunnen werken dan de tweede. Bij het Fonds dreigt, zoals hierboven is uiteengezet, het gevaar, dat binnen afzienbare tijd de middelen, waarover het beschikt, zijn opgebruikt, bij de Bank is de kans hierop praktisch uitgesloten. Vandaar, dat het voorstel, van Amerikaanse zijde gedaan, om het Fonds bij de Bank onder te brengen, om, met andere woorden, bij het beheer van het Fonds aan het bestuur ook de macht te geven, de te verlenen credieten te beoordelen, zeker het overwegen waard is. Nu men echter de beide instituten eenmaal heeft geconstitueerd is de kans hierop gering.

Het had ons juister geleken, indien men de Bank met haar werkzaamheden had laten beginnen, *voordat* het monetaire Fonds zijn activiteit zou gaan ontplooiën. Nu dit echter niet het geval is, kunnen wij slechts hopen, dat het Fonds in de eerste jaren na de stichting niet uit het oog zal verliezen, dat slechts voor kortlopende evenwichtsverstoringen gelden ter beschikking mogen worden gesteld. Indien men aan deze richtlijn streng de hand houdt, lijkt het ons niet uitgesloten, dat beide instanties op de duur een nuttige bijdrage kunnen leveren voor de stabilisatie van de internationale economische betrekkingen⁷⁾.

Dr. L. J. ZIMMERMAN.

⁷⁾ Den heer G. K. C. van Tienhoven, die mij over het accoord van Bretton Woods en over de constituerende vergadering enige belangrijke details mededeelde, breng ik hierbij mijn hartelijke dank.

HET NATIONAAL BUDGET IN DE MILLIOENENNOTA.

Gedurende den oorlog is in Engeland de gewoonte ontstaan om elk jaar vrijwel tegelijk met de indiening van de begroting een „White Paper” onder den titel „An analysis of the sources of war finance and estimates of national income and expenditure” het licht te doen zien. De Nederlandsche Regeering is thans nog een stap verder gegaan, door tegelijk met de begroting een nationaal budget over te leggen, dat dus niet, zoals het Engelsche, louter retrospectief is, maar op het komende jaar betrekking heeft. Daarmee heeft het economisch-statistisch onderzoek een resultaat bereikt, waarvan de betekenis voor de praktische economische politiek moeilijk kan worden overschat. „Voor een juiste beoordeeling van de ramingen der uitgaven en inkomsten des Rijks dienen deze te worden beschouwd tegen den achtergrond van de volkshuishouding als geheel. Eerst dan kan worden vastgesteld, hoe staatshuishouding en volkshuishouding zich tot elkaar verhoudt; met name, hoe zwaar de druk der belastingen is en welke betekenis de overheidsuitgaven hebben voor de productie en de consumptie als geheel.” Aan deze woorden, ontleend aan den toelichtenden tekst bij de Rijksbegroting 1946, behoeft weinig te worden toegevoegd.

Het is duidelijk, dat de opstelling van het „nationaal budget 1946” pas mogelijk is geweest na uitgebreide economisch-statistische onderzoeken, waaraan op het Centraal Bureau voor de Statistiek dan ook verschillende jaren is gewerkt. De berekeningen over de grootte en samenstelling van het nationale inkomen van Nederland zijn begonnen omstreeks het jaar 1936, terwijl de eerste

belangrijke publicatie op dit gebied in 1939 het licht zag¹⁾. Onderzoekingen over het nationaal inkomen en vermogen en nationale boekhouding behooren tot het werkprogramma van de Afdeling voor Conjunctuuronderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Een groot aantal artikelen op dit gebied zag in de jaren 1940 en 1941 het licht, voor het meerendeel opgenomen in het „Maandschrift”. De bezetting maakte de publicatie van recent materiaal uiteraard ongewenscht. De meeste studies, die in die jaren het licht zagen, hadden dan ook min of meer een historisch karakter. Zij hebben o.a. dit belangrijke resultaat opgeleverd, dat men voor Nederland thans beschikt over één doorlopende berekening van het nationale inkomen over de periode 1900—1939, volgens uniforme grondslagen en in principe berustend op éénzelfde berekeningsmethode.

In de jaren 1942—1945 zijn deze onderzoekingen uitgedoofd tot een min of meer volledige nationale boekhouding. Van publicatie kon tijdens de bezetting geen sprake zijn. Wel werden een groot aantal studies ingestencilden vorm gereed gemaakt, waarvan de beide belangrijkste, nl. „Schema's voor een nationale boekhouding”, gereedgekomen in October 1942, en „Nationale boekhouding, doeleinden, problemen en resultaten” (gedateerd September 1944), aan een klein aantal insiders werden beschikbaar gesteld.

Na de bevrijding werd besloten tot publicatie over te gaan, waarbij men echter eerst een verdere verbetering en completeering van het cijfermateriaal heeft willen afwachten²⁾.

Inmiddels dienden de gegevens van de nationale boekhouding als grondslag voor de werkzaamheden van het Centraal Planbureau i. o. en vonden zij thans ook hun weg in een zoo belangrijk staatsstuk als de Millioenennota. Men mag dit ongetwijfeld als een bekringing zien van een jarenlangen ingespannen researcharbeid op economisch-statistisch terrein.

Hoewel dit resultaat tot voldoening stemt, zouden wij ons toch ook enkele opmerkingen willen veroorloven over het thans geboden systeem van tabellen, dat in verschillende opzichten afwijkt van den aanvankelijk door het Centraal Bureau voor de Statistiek ontwikkelde opzet. Naast critiek op den opzet van het Nationaal Budget 1946 is er, naar wij meenen, ook aanleiding voor critiek op een aantal statistische berekeningen, die men heeft uitgevoerd.

Wat de critiek op de *methode* betreft, het volgende:

1. Men is op o.i. onvoldoende gronden afgeweken van den door het C.B.S. ontwikkelde opzet, waarbij voor de bedrijfshuishoudingen een gecombineerde exploitatie- en verlies- en winstrekening gegeven wordt, en daarnaast een *afzonderlijke* kapitaalrekening. In plaats daarvan geeft men nu een tabel, die een combinatie is van deze drie rekeningen. Daarbij heeft men een economisch relevante post, als de reserveeringen der naamlooze vennootschappen, niet meer afzonderlijk vermeld. Dit heeft de volgende bezwaren:

a. Uit de vijf tabellen, die tezamen het nationaal budget 1946 vormen, kan het nationaal inkomen *niet* worden afgelezen. Dit is o.i. een bezwaar. Uit een nationale boekhouding moet een zoo belangrijke grootte als het nationaal inkomen, eventueel door eenvoudige samentelling van enkele posten, kunnen worden afgelezen³⁾.

¹⁾ Enkele berekeningen over het nationale inkomen van Nederland. Speciale Onderzoekingen no. 2 van „De Nederlandsche Conjunctuur”, Centraal Bureau voor de Statistiek, October 1939.

²⁾ Wel verscheen van de hand van schrijver dezes een samenvatting van de grondslagen en de voornaamste cijfers in de Engelsche taal: „A system of national book-keeping, illustrated by the experience of the Netherlands economy”, National Institute of Economic and Social Research. Occasional Paper IX, Cambridge University Press, 1946 (ter perse).

³⁾ Wel wordt in den toelichtenden tekst vermeld, dat het nationaal inkomen voor 1946 op 8,4 miljard gld. wordt geraamd, maar men kan dit cijfer uit de tabellen, die tezamen het nationaal budget 1946 vormen, niet afleiden.

b. De reserveeringen van N.V.'s kunnen, zoals bekend, de gedaante aannemen van toenemingen van de voorraden gereede producten bij de ondernemingen. Deze vorm van investeringen komt in de tabellen *niet* tot uitdrukking en men moet daarom vaststellen, dat men den totalen omvang der investeringen uit de tabellen feitelijk *niet* kan aflezen.

c. Niet alleen kan men het nationaal inkomen en de investeringen uit de tabellen *niet* aflezen, ook de totale omvang der besparingen in de volkshuishouding blijkt er *niet* uit (alweer omdat de niet-uitgekeerde winsten der N.V.'s niet afzonderlijk zijn vermeld).

2. Men heeft ten aanzien van de overheidshuishouding en de bedrijfshuishoudingen geen uniforme methode gevolgd, wat de indeeling der uitgaven in kostencategorieën betreft. Daardoor kan men uit de tabel wel aflezen wat bijv. de vervangingsinvesteringen zijn bij de bedrijfshoudingen, maar *niet* wat de vervangingsinvesteringen zijn in de overheidshuishouding. In den oorspronkelijken opzet van het Centraal Bureau voor de Statistiek bestond dit bezwaar niet en gaf de tabel „Kapitaalrekening” dan ook een vollediger beeld van vervangings- en nieuwe investeringen dan de tabel IV in het nationaal budget 1946.

3. Tabel I „Gezinsshuishoudingen” uit het „Nationaal Budget 1946” omvat niet alleen de gezinsshuishoudingen, maar is gecombineerd met de zgn. „collectieve inkomentrekkers”, dat zijn de pensioenfondsen, levensverzekeringmaatschappijen en fondsen der sociale verzekering. In den oorspronkelijken opzet van het Centraal Bureau voor de Statistiek had men deze beide groepen van huishoudingen gescheiden gehouden. Een dergelijke splitsing is ook gewenscht in verband met de geheel andere rol, die de institutionele beleggers op de kapitaalmarkt spelen. Bovendien is een grootheid als de totale besparingen der gezinnen, of het totaal der directe belastingen, belangrijk genoeg om vergeleken te worden alleen met het inkomen der gezinnen, exclusief de collectieve inkomentrekkers.

4. In de nota wordt de totale belastingopbrengst vergeleken met het nationale inkomen. Daarbij wordt over het hoofd gezien, dat nationaal inkomen en belastingopbrengst *geen vergelijkbare grootheden zijn*⁴⁾. Men kan dus niet zonder meer het totaal van directe en indirecte belastingen uitdrukken als een percentage van het nationaal inkomen. Om grootheden te krijgen, die wel met elkaar vergelijkbaar zijn, moet men het nationaal inkomen vermeerderen met de totale opbrengst der indirecte belastingen en vervolgens de overheidssubsidies aan het bedrijfsleven ervan aftrekken.

De statistische berekeningswijze van een aantal posten geeft ons aanleiding tot de volgende opmerkingen:

1. Het nationaal inkomen in 1946 wordt berekend als het totaal van de nettoproductie der bedrijfshuishoudingen (= 6,9 milliard gld.) en de productieve inkomens, uitgekeerd door de Overheid (= 1,5 milliard gld.). Daarbij wordt zeer waarschijnlijk een *dubbeltelling* gemaakt, omdat onder de nettoproductie der bedrijfshuishoudingen voorkomt een post „andere betalingen aan de Overheid”, welke o.a. renten en huren omvat, die nu nog eens zijn meegeteld onder de door de Overheid geproduceerde inkomens (deze omvatten, naast loonen en salarissen van het overheidspersoneel, de rente van de overheidsschulden). Bij de berekening heeft men de overheidsbedrijven, zoals te dien gebruikelijk is, bij de groep der bedrijfshuishoudingen ingedeeld. De salarissen van het personeel der overheidsbedrijven en de rente van het hierin geïnvesteerde kapitaal mogen dan niet nogmaals worden begrepen onder het inkomen, geproduceerd in de overheidshuishouding, daar dan een dubbeltelling zou worden gemaakt. Op grond van de gepubliceerde totaalcijfers rijst

⁴⁾ Hierop is in de litteratuur reeds herhaaldelijk de aandacht gevestigd, o.a. bij beschouwingen over de oorlogsuitgaven en het nationaal inkomen.

het vermoeden, dat hier toch een dubbeltelling moet zijn binnengeslopen. Men kan dit, daar het grondmateriaal niet wordt overgelegd, thans echter niet tot in details nagaan.

2. Wat de overheidsschuld betreft, is aangenomen, dat tegenover die schuld op 1 Januari 1940 een reëel overheidsbezit staat, doch dat dit niet het geval is met de tijdens den oorlog aangegane nieuwe schulden. De rente van de schulden uit den bezettingstijd wordt daarom niet beschouwd als productief inkomen, maar als overgedragen inkomen. Bij de berekening van het nationaal inkomen blijft dit dan ook buiten beschouwing. Men kan hiertegen aanvoeren, dat een deel van het vóór den oorlog aanwezige overheidsbezit tengevolge van oorlogsschade en achterwege gebleven onderhoud verloren is gegaan, waartegenover staat, dat het resterende bezit tengevolge van de prijsstijgingen zeer in waarde is gestegen. Men vereenvoudigt het probleem o.i. dus te sterk, wanneer men, zoals bij de opstelling van het „Nationaal Budget 1946” is geschied, schulden van vóór 1940 eenvoudigweg gedekt acht door reële activa en de nadien aangegane leeningen als geheel ongedekt beschouwd.

3. In den tekst bij het „Nationaal Budget 1946” mist men een toelichting, hoe men een zoo belangrijken post als het inkomen uit het buitenland geraamd heeft (revenue van buitenlandse beleggingen e. d.). Bij narekenen blijkt, dat men deze voor 1938 heeft begrepen onder de nettoproductie der bedrijfshuishoudingen. De nettoproductie voor 1946 heeft men vervolgens geraamd door rekening te houden met vier factoren: a. de grootte van de beroepsbevolking; b. de daling van de arbeidsproductiviteit; c. de stijging der binnenlandsche productiekosten en d. het werkloosheidspercentage.

In feite heeft men nu deze zelfde factoren ook toegepast om het inkomen uit het buitenland voor 1946 te ramen. Het behoeft geen betoog, dat dit onjuist is en dat de berekening aldus had moeten verlopen, dat men het inkomen uit het buitenland voor 1938 *buiten* de nettoproductie der bedrijfshuishoudingen houdt, dit afzonderlijk raamt voor het jaar 1946 en dan vervolgens weer telt bij het geraamde netto-inkomen der bedrijfshuishoudingen en de nettoproductie in de overheidssfeer. In feite heeft men het inkomen uit het buitenland, incl. Nederlandsch Indië, voor 1946 veel te hoog geraamd.

4. De wijze, waarop men de overheidssubsidies in de berekening van het nationale inkomen over 1946 heeft verwerkt, is, voorzover na te gaan, niet juist. Dit punt is wel van belang, omdat de gezamenlijke uitgaven van de Overheid, tot laaghouden van de prijzen van een aantal belangrijke levensmiddelen, thans een bedrag van eenige honderden millioenen gld. beloopt. In de berekening van het nationale inkomen vóór den oorlog heeft het Centraal Bureau voor de Statistiek de uitkeeringen van het Landbouwcrisisfonds en de financiering van het Spoorwegtekort *niet* gerangschikt onder de overgedragen inkomens, maar beschouwd als een gemeenschappelijke bijdrage in de productiekosten van de betreffende bedrijfstakken. De vergelijkbaarheid brengt met zich, dat men thans eenzelfde gedachtengang volgt. Dit is bij de opstelling van het „Nationaal Budget 1946” niet geschied. Men is daarbij nl. uitgegaan van de nettoproductie der bedrijfshuishoudingen in 1938, *exclusief* den van de Overheid ontvangen steun. In dezen gedachtengang voortredeneerende, had men dan voor de berekening van de nettoproductie der bedrijfshuishoudingen in 1946 het volgens de onder 3. aangegeven methode berekende bedrag nog moeten *vermindere*n met het bedrag, waarmede de overheidssubsidies in 1946 relatief t. o. v. die nettoproductie *hooger* zijn dan in 1938. De berekening, die men nu heeft uitgevoerd, komt, als wij goed zien, hierop neer, dat voor 1946 die overheidssubsidies in feite voor een deel *wel* en voor een deel *niet* zijn meegeteld, een procedure, die moeilijk te verdedigen lijkt.

Met de genoemde statistische opmerkingen zal men waarschijnlijk zonder al te groote bezwaren rekening kunnen houden. Het valt te hopen, dat men ook aan de eerstgenoemde methodische opmerkingen aandacht zal willen schenken, omdat de bruikbaarheid van het nationaal budget daarmede wordt verhoogd. Bovendien zou daarmee de internationale vergelijkbaarheid van dergelijke opstellingen worden gediend. In December 1945 heeft, op initiatief van het (oude) Volkenbondssecretariaat te Princeton N-J., een vergadering plaatsgehad van de sub-commissie voor het nationaal inkomen uit de Volkenbonds-Commissie van Statistische Experts. Op deze conferentie, waaraan ondergeteekende als vertegenwoordiger van Nederland deelnam, is een uitvoerig memorandum besproken over de meting van het nationale inkomen en de samenstelling van „nationale rekeningen” en zijn tevens aanbevelingen opgesteld aan alle Regeeringen, om te komen tot de samenstelling van dergelijke „nationale rekeningen” volgens bepaalde uniforme richtlijnen. De door het Centraal Bureau voor de Statistiek ontworpen nationale boekhouding voldoet in hoofdzaak aan deze richtlijnen. Het zou o.i. aanbeveling verdienen, wanneer de samenstellers van het „nationaal budget” zich daarbij voortaan ook zouden aansluiten.

J. B. D. DERKSEN.

BEDRIJFSVERGUNNINGENBESLUIT 1941.

Inleiding.

Onderstaande opmerkingen beperken zich tot den industrieelen sector, voor welk terrein de toepassing van het Bedrijfsvergunningenbesluit belangrijker is dan ten opzichte van den groothandel. Wij volstaan daarom met een korte — voor de industrie van toepassing zijnde — inhoudsvermelding en doelstelling van dit besluit, hetwelk op 28 Juni 1941 in werking is getreden.

Het bepaalt, dat overheidstoestemming noodig is voor:

1. vestiging van industrieele bedrijven (waaronder ook begrepen de gevallen, waarin bestaande bedrijven langer dan een jaar hebben stilgelegen);
2. uitbreiding van industrieele bedrijven;
3. overschakeling door industrieele bedrijven naar andere dan de voor hen normale productie.

De ratio van dit besluit zou gelegen zijn in het tegen gaan van overbodige investeringen en branchevervagingen, door contrôle van hoogerhand op de bestemming en aanwending der productiemiddelen.

Bij de formeele procedure, met betrekking tot de behandeling van aanvragen in den zin van het Bedrijfsvergunningenbesluit, hebben de Rijksbureaux en de bedrijfsorganisaties een adviseerende taak; de Rijksbureaux bovendien ten deele een uitvoerende taak.

Wij zullen ons in het bijzonder bezig houden met de behandeling van de vraag, in hoeverre de bepalingen van het Bedrijfsvergunningenbesluit inderdaad zoodanig zijn, dat de beoogde doeleinden worden verwerkelijk.

Vestiging van industrieele bedrijven.

Onder „vestiging” verstaat het besluit: het (doen) aanvangen van de productie. Logisch volgt hieruit, dat de ondernemer, welke alle voorbereidingen voor het doen aanvangen zijner productie heeft getroffen, t. w. aanschaffing en samenvoeging van door hem gewenschte productiemiddelen, het Bedrijfsvergunningenbesluit niet overtreedt, zoolang hij zijn industrieele apparaat maar niet in werking stelt. Alleen voor deze laatste handeling, dus het mogen produceeren (en niet het eigenlijke vestigen), behoeft hij de bedoelde vergunning van de Overheid, of anders gezegd: de investering — in den vorm van vestiging — kan theoretisch reeds hebben plaatsgevonden, de productiemiddelen hun bestemming reeds

gekregen hebben, voordat het Bedrijfsvergunningenbesluit in het geding komt.

Men zal hiertegen ongetwijfeld opmerken, dat het praktisch niet mogelijk is toewijzingen voor machines e. d. te krijgen, indien geen vestigingsvergunning aanwezig is, maar de praktijk — waar machinetoewijzingen e. d. vaak gescheiden worden behandeld van de aanvragen, bedoeld in het Bedrijfsvergunningenbesluit — heeft ook wel anders te zien gegeven; misschien niet zoozeer met betrekking tot vestigingsgevallen als wel bij bedrijfsuitbreidingen.

Uitbreiding van industrieele bedrijven.

Als criterium voor „uitbreiding” (d. w. z. vergroting der productiecapaciteit) geldt: het bedrijfsklaar opstellen der productiemiddelen. Ook hier kan de investering reeds een feit zijn, wanneer de goedkeuring van de Overheid nog moet worden overwogen. De vereischte vergunning heeft nl. niet wezenlijk betrekking op de uitbreiding der productiecapaciteit, doch op het mogen gebruiken daarvan. Zoolang men — zonder die vergunning — dergelijke productiemiddelen dus „op zolder” of buiten mogelijk contact met de aandrijfinstallaties plaatst, heeft men geen overtreding begaan. Maar heeft men de productiecapaciteit niet vergroot? En hoe lang blijft deze additioneele capaciteit zoo ongebruikt staan?

Vervanging van productiecapaciteit in industrieele bedrijven.

Het Bedrijfsvergunningenbesluit roert dit onderwerp niet aan, hetgeen beteekent, dat een dergelijke vervanging geoorloofd is. Nu is het verschil tusschen uitbreiding en vervanging van productiecapaciteit in de praktijk dikwijls veeleer een verschil in nuance dan in beginsel. Indien nl. de oorlogstoestand belemmerend werkt voor een normale vervanging van het machinepark in de diverse takken van industrie, dan kan men een incidenteel geslaagden machine-aankoop van een fabrikant — eng gesproken — wel als uitbreiding opvatten, doch, in breeder verband gezien, blijft dit toch op een vervanging wijzen, ook al doet zoo'n ondernemer zijn oude machines dan niet direct van de hand.

Gedurende den oorlog, toen ook de bezettende macht zijn oordeel over deze kwesties uitsprak, was het door dit niet altijd even scherpe onderscheid tusschen uitbreiding en vervanging mogelijk, vele voor ons land belangrijke aanschaffingen van productiemiddelen (die bijv. nog in het buitenland te betrekken waren), als zgn. capaciteitsvervanging buiten de werkingsfeer van het Bedrijfsvergunningenbesluit te houden.

Van belang is voorts op te merken, dat men ook bij een normale vervanging in vele gevallen tegelijkertijd uitbreidt, nl. wanneer men een verouderde machine vervangt door een soortgelijk moderner type, waarvan het productievermogen grooter is. Bij vervanging van een serie van dergelijke machines kan zoodoende een aanzienlijke capaciteitsvergroting optreden.

Zelfs wanneer door een vervanging de absolute capaciteit niet vergroot wordt, is het niet uitgesloten, dat — bij door structuurwijzigingen een dalende bedrijvigheid in een tak van industrie — de relatieve capaciteit (t. o. v. de behoefte daaraan) te groot blijft.

Het vraagstuk der capaciteitsvervanging is derhalve van groot belang.

Overschakeling door industrieele bedrijven naar andere dan de voor hen normale producten.

Dit raakt het probleem der branchevervaging, dat voor den handelssector meer spreekt dan voor de industrie met zijn min of meer gespecialiseerde apparatuur met beperkte aanwendingsmogelijkheid. Voorzover een dergelijke overschakeling met behulp van de aanwezige apparatuur plaatsvindt, zal zij in den industrieelen sector geen branchevervaging van eenige beteekenis met zich brengen, zoodat dit voor ons algemeen betoog geen nieuwe vragen opwerpt.

Bij aanschaffing van andere machines voor dit doel is sprake van uitbreiding en zij verwezen naar het bovenstaande.

Samenvatting.

Concluderen wij dus, dat het Bedrijfsvergunningenbesluit overbodige investeringen, hetzij in den vorm van vestigingen, uitbreidingen of vervangingen, niet zonder meer tegengaat. Overinvesteering is onder dit besluit denkbaar en mogelijk. Immers, niet de aanschaffing en/of samenvoeging van productiemiddelen, doch het mogen gebruiken van die productiecapaciteit staat in het middelpunt der belangstelling. Alleen kunnen zich bij een stipte naleving van het besluit de nadeelige gevolgen van een dergelijke verkeerde investatie, bijv. overproductie, prijsbederf, niet manifesteren op de markt van de, door de met bedoelde productiemiddelen te vervaardigen, producten, omdat de toestemming om te produceeren in die gevallen zal ontbreken.

Tegenover dit secundaire voordeel staat dan evenwel het nadeel van het uitblijven van de productie van die andere artikelen, welke bij juiste aanwending van de nu foutief bestemde productiemiddelen zou hebben plaatsgevonden.

Voor het verkrijgen van een effectief Bedrijfsvergunningenbesluit zou men daarom het criterium voor vestiging en uitbreiding, respectievelijk vervanging, een fase naar voren moeten leggen, t.w. bij de aanschaffing en/of samenvoeging van productiemiddelen, welke bepalend zijn voor de capaciteit van het bedrijf, met het oogmerk de productie aan te vangen, uit te breiden, respectievelijk productiecapaciteit te vervangen.

Contrôle op de naleving van het Bedrijfsvergunningenbesluit.

Een juiste contrôle op de naleving van de bepalingen van dit besluit veronderstelt het bekend zijn van ons nationaal machinepark. Van dit desideratum zijn wij evenwel nog ver verwijderd, temeer daar de oorlog veelal een streep gegeven heeft door desbetreffende industriële enquêtes. Zoo kan het dus voorkomen, dat bepaalde overtredingen niet of eerst na veel moeite worden ontdekt. De effectiviteit van dit besluit wordt dus door genoemde gebrekkige controlemogelijkheid zeker niet vergroot.

Wij spraken in het bovenstaande niet over de wenselijkheid van de door dit besluit beoogde doeleinden.

Zoo men aan een „vrije economie” de voorkeur geeft, is men, het spreekt vanzelf, de overtuiging toegedaan, dat men het rustig aan den „fijnen neus” van den koopman of ondernemer kan overlaten, in hoeverre er al dan niet geïnvesteerd moet worden.

Staat men daarentegen een „geleide economie” voor — en dit in elk geval voor een overgangperiode —, dan ware het te wenschen, dat bij een eventuele wijziging van dit besluit, welke op handen schijnt te zijn, de bepalingen meer „waterdicht” worden gemaakt.

Drs. H. J. KUHLMEYER

ENGELANDS BIJDRAGE TOT DE OORLOGVOERING IN DE JAREN 1939—1945.

Bij de herdenking der bevrijding is het goed zich ook te bezinnen op de weergaloze economische krachtsinspanning, die het Verenigd Koninkrijk zich heeft getroost, om de gezamenlijke strijd der geallieerden in een overwinning te doen eindigen.

1. Opbouw van de gewapende macht.

Toen de oorlog begon in 1939 had dit land, dat 48 miljoen zielen telt, waarvan twee op de vijf een beroep uitoefenden, een gewapende macht van slechts 477.000 man. Na anderhalf jaar strijd was dit aantal reeds gestegen tot over de 3 miljoen en toen de oorlog een einde nam, was

57 pCt. van de mannen tussen 18 en 40 jaar of bijna 30 pCt. van de mannelijke beroepsbevolking (14—64 jaar) onder de wapenen. Leger, vloot en luchtmacht telden toen meer dan 4,25 miljoen man en daarenboven was er nog een „civil defence”-corps van 0,25 miljoen man en een vrouwelijk hulpleger van een 0,5 miljoen opgebouwd. Verder gaven sedert 1940 1,75 miljoen man een deel van hun vrije tijd op, om dienst te doen in de burgerwacht („Home Guard”) en spendeerden de overige mannelijke, alsook vrouwelijke ingezetenen een deel van hun tijd aan luchtbeschermingsdiensten e.d. Ook de personeelsbezetting van de oorlogsindustrieën werd sterk uitgebreid. Het aantal mannen, werkend in deze productietakken, steeg met 0,6 miljoen en het aantal vrouwen met 1,3 miljoen. Alles tezamen genomen, blijkt het oorlogsapparaat gedurende de oorlog dus met een kleine 7 miljoen personen te zijn uitgebreid.

Dit alles was slechts mogelijk door een daling van de werkloosheid met 1,25 miljoen, een uitbreiding van de beroepsbevolking met 2,25 miljoen vrouwen¹⁾ en een inkrimping van de personeelsbezetting van een aantal voor de oorlogvoering minder belangrijke bedrijfstakken met ruim 3 miljoen, gepaard gaande met een grootscheepscholings- en omscholingsproces. Tweederde deel van de vrouwen, die in het arbeidsproces werden ingeschakeld, was afkomstig uit de leeftijdsklasse 18—40 jaar.

Uit een vergelijking met 1918 blijkt, dat het percentage van de beroepsbevolking van Groot-Brittannië, dat toen deel uitmaakte van de gewapende macht en haar hulpdiensten, hetzelfde was als in 1944. De bezetting van de oorlogsindustrie was ditmaal echter anderhalf maal zo sterk als toen.

2. De productie.

De productie van allerhande wapentuig werd gedurende de oorlog ongeveer verzesvoudigd. Zodoende voorzag het Verenigd Koninkrijk zelf in ongeveer 70 pCt. van zijn behoeften aan oorlogsmateriaal. Verder werd 10 pCt. geleverd door de overige delen van het Empire en 20 pCt. door de Verenigde Staten. Van dit laatste werd ongeveer één vijfde deel contant betaald, terwijl de rest onder „lend-lease” geleverd werd. Het aanleggen van vliegvelden en militaire bases, alsmede de scheepvaartdiensten zijn hierbij buiten beschouwing gelaten.

Wat de productie van de afzonderlijke takken van oorlogsindustrie betreft, beperken wij ons tot scheepsbouw en vliegtuigbouw. De bouw van oorlogsschepen werd verviervoudigd, waarbij rekening gehouden dient te worden met het feit, dat, naarmate de oorlog voortschreed, een steeds zwaardere bewapening van de schepen noodzakelijk werd en ook de herstelwerkzaamheden sterk in omvang toenamen. Hetzelfde geldt voor de vliegtuigfabricage, die, gerekend naar het aantal geproduceerde bommenwerpers, jagers, enz., reeds in 1943 het drievoudige van het peil van 1939 (op basis Sept.—Dec.) bereikte, doch naar het constructiegewicht gerekend, verzesvoudigde.

Vóór de oorlog steunde de Engelse ijzer- en staalindustrie, wat zijn grondstofvoorziening betreft, grotendeels op de invoer van ijzererts. In de sterk toegenomen vraag naar grondstoffen werd in de oorlog mede voorzien door een opvoering van de eigen ijzerertsproductie tot het anderhalfvoudige en door een scherpe daling in de export van staalproducten. Ook werd gaandeweg overgegaan tot een vervanging van ijzerertsinvoer door de import van halfabrikaten, hetgeen een aanzienlijke besparing op de benodigde scheepsruimte betekende. Ook de bezuiniging op houtverbruik en de uitbreiding van de binnenlandse houtleveranties tot het viervoudige van het vooroorlogse peil droeg het hare bij tot de besparing op de voor grond-

¹⁾ Indien men degenen, die halve dagen werkten, niet als halve, maar als hele arbeiders telt, en bovendien degenen, die buiten de productieve leeftijden vielen (voor mannen 14—64 jaar, voor vrouwen 14—59), komt men tot een uitbreiding van het arbeidsleger met 3,25 i.p.v. 2,25 miljoen.

stoffentransport noodzakelijke scheepsruimte. Een geweldige prestatie werd tenslotte geleverd door de opvoering van de magnesiumproductie tot het elfvoudige van de vooroorlogse omvang.

In de landbouw paste men het ons welbekende middel van de scheuring van grasland toe. Eén derde van alle permanente weidegronden werd onder de ploeg genomen. Dit maakte het mogelijk de productie van voor menselijke consumptie bestemde oogstproducten op te voeren tot 70 pCt. boven het vooroorlogse niveau (gemeten in caloriewaarde); tarwe- en aardappelooigsten stegen met meer dan 100 pCt. en de productie van suikerbieten en groenten met meer dan 30 pCt. Hierdoor en door de voedsel-distributie was het mogelijk de invoer van voedingsmiddelen te halveren, hetgeen weer een aanzienlijke besparing op de voor civiele doeleinden benodigde scheepsruimte beduidde. Tegelijkertijd werd de productie van voedergranen uitgebreid, teneinde de daling in de import van veevoeder tot een zevende van het vooroorlogse peil enigszins te compenseren. Dit had tot gevolg, dat de melkproductie op peil kon worden gehouden. De productie van vlees, gevogelte en eieren moest echter aanzienlijk beperkt worden. De veestapel onderging een dienovereenkomstige wijziging. Het aantal koeien nam iets toe, doch de varkensstapel werd meer dan gehalveerd en het aantal schapen en lammeren onderging, evenals de pluimveestapel, een vermindering met één kwart van de vooroorlogse omvang.

Door requisitie van vissersschepen daalde de visaanvoer tot één derde van het peil in 1938.

3. De consumptie.

Niet alleen werd de productie verhoogd, het Engelse volk bracht ook een offer in de vorm van een daling in de aanschaf van consumptiegoederen. Gedurende de oorlog waren de uitgaven per hoofd der bevolking, berekend tegen prijzen van 1938, 15 à 20 pCt. lager dan in 1938, terwijl van het nationale inkomen slechts 57 pCt. geconsumeerd werd, tegen 87 pCt. in 1938. Het was niet in de eerste plaats de voeding, die door deze consumptiebeperking werd aangetast, doch de aanschaf van duurzame consumptiegoederen. In vergelijking tot 1938 bedroegen de uitgaven in 1943, uitgedrukt in prijzen van 1938, voor kleding 55 pCt., schoeisel 73 pCt., meubelen 23 pCt., aardewerk 33 pCt. en personenauto's, fietsen e.d. 11 pCt.

Een groot deel van de inkomensstijging werd geabsorbeerd door belastingen of bespaard.

4. Materieele verliezen en betalingsbalanspositie.

Vóór de oorlog was het Verenigd Koninkrijk als industriële natie sterk afhankelijk van het economisch verkeer met het buitenland. Tweederde van de in Engeland geconsumeerde voedingsmiddelen was afkomstig uit het buitenland. De overgrote meerderheid van de door de industrie verbruikte grondstoffen, uitgezonderd steenkool, was eveneens van buitenlandse herkomst. Engeland betaalde deze invoer met zijn uitvoer van industrieproducten en zijn inkomsten uit scheepvaart- en andere diensten, die het het buitenland verleende, en met de inkomsten uit zijn buitenlandse beleggingen.

Tijdens de oorlog gaf het Verenigd Koninkrijk zijn exportpositie prijs, teneinde al zijn krachten te concentreren op de strijd tegen Duitsland. Thans staat het dientengevolge voor de moeilijkheid, dat zijn exporten tot één derde van het vooroorlogse volume zijn gedaald en dat het zijn industrie eerst weer omschakelen moet op vredesproductie, alvorens het zijn oude positie op de wereldmarkt kan heroveren.

Wat de scheepvaart betreft, blijkt, dat Groot-Brittannië in de oorlog meer dan de helft van de tonnage van zijn koopvaardijvloot verloor en dat door nieuwbouw slechts de helft van dit verlies is goedge maakt, zodat de vloot thans minder dan driekwart van de vooroorlogse omvang heeft. Het verlies wordt gewaardeerd op ca. £ 700 miljoen.

Uitermate belangrijk is verder, dat Engeland gedurende de oorlog £ 1.118 miljoen van zijn overzeese investeringen moest liquideren, waardoor de inkomsten uit deze buitenlandse beleggingen meer dan gehalveerd werden. De helft van de liquidaties vond plaats in het sterlinggebied, twee vijfde in de Verenigde Staten en de rest elders. Nog groter last werd het Verenigd Koninkrijk op de schouders gelegd door de schulden, die het moest aangaan, teneinde zijn troepen in het Midden- en Verre Oosten (Egypte en Palestina, Birma en Britsch-Indië) te onderhouden. In Juni 1945 was het bedrag dezer schuldvermeerdering reeds opgelopen tot £ 2.879 miljoen. Verder zijn ook de goud- en dollarreserves van de Engelschen per saldo gedaald gedurende de oorlog met £ 152 miljoen en is er nog een niet nader omschreven verlies van £ 49 miljoen. In totaal dus £ 4.198 miljoen.

Gedurende de oorlog werden ca. 4 miljoen huizen vernield of beschadigd door de actie van de vijand. Ongeveer een ½ miljoen van dit totaal is, of totaal vernield, of zo zwaar beschadigd, dat het niet voor herstel in aanmerking komt. Fabrieken vormden natuurlijk het voornaamste doelwit van de vijand en ook hier werd grote schade aangericht. De totale schade, toegebracht aan gebouwde eigendommen in het Verenigd Koninkrijk, wordt geschat op £ 1.450 miljoen.

Voeg hier nog bij de kapitaalintering, tengevolge van achterwege gebleven vervangingen in de bedrijfssector, die op £ 885 miljoen geschat wordt, dan blijkt het totaal van de materiële verliezen van het Verenigd Koninkrijk £ 7.250 miljoen te bedragen. Hierbij is enerzijds geen rekening gehouden met de achteruitgang in particuliere inventarissen en achterwege gebleven onderhoud en vervanging van huizen en anderzijds met de waarde, die de kapitaalgoederen, vervaardigd voor oorlogsdoeleinden, eventueel nog zullen blijken te bezitten in vredestijd. Vergeleken met het vooroorlogse vermogen van het Verenigd Koninkrijk, dat, tegen na-oorlogse prijzen, op £ 30.000 miljoen getaxeerd kan worden, blijken de verliezen dus ca. één kwart van het totale vermogen te bedragen.

Ruwweg geschat zal de betalingsbalans in 1946 een tekort van £ 750 miljoen aanwijzen tegen £ 43 miljoen in de jaren 1936/38. Vóór 1950 wordt geen evenwichtsherstel verwacht. Zelfs onder de gunstigste omstandigheden zal een verdere schuldvermeerdering ten bedrage van ca. £ 1.250 miljoen waarschijnlijk onontkoombaar zijn.

Het hier gegeven beeld is niet volledig in details, doch het zal, naar ik hoop, voldoende zijn om den lezer een indruk te geven van de grote bijdrage, die het Britsche volk geleverd heeft tot het behalen van de overwinning.

Drs. G. STUVEL.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De banken zijn er niet in geslaagd van den minister van Financiën gunstiger voorwaarden te verkrijgen voor de afgifte van schatkistpapier. De Agent had reeds bekend gemaakt, dat hij, met ingang van 1 Mei jl., schatkistpapier zou afgeven tegen de navolgende disconto's: 3 maands papier 1 pCt.; 6 maands promessen 1½ pCt. en jaarspapier tegen 1¾ pCt., zoodat het inschrijvingsstelsel voorloopig weer tot het verleden behoort. De banken hebben eerst het resultaat van de bespreking met den minister van Financiën afgewacht, maar jl. Zaterdag werd van de inschrijvingsmogelijkheid druk gebruik gemaakt. De Agent wijst hierbij de verschillende looptijden toe, teneinde een gelijkmatig vervallen van schatkistpapier te bevorderen.

Uit den aard der zaak vond onder deze omstandigheden in de afgelopen week vrijwel geen handel plaats, terwijl de nog tot stand gekomen noteringen niet veel afweken van de in het voorafgaande overzicht genoemde.

Belangrijk is, dat thans de effectenhandel een groote uitbreiding zal ondergaan. De Beschikking Beursverkeer 1946, welke in het vorige nummer van dit blad werd besproken, geeft de mogelijkheid om op 10 Mei a.s. den handel in aandelen te hervatten. Ongetwijfeld beteekent deze regeling een belangrijken stap in de goede richting. Natuurlijk dienen tal van moeilijkheden nog geregeld te worden, waarvan met name de aantoonbaarheid van "oud bezit" nogal belangrijk is.

Daar het thans geblokkeerde geld na 10 Mei 1946 niet meer voor den aankoop van effecten kan worden gebruikt, ontstond aan het begin van de afgelopen week een groote vraag naar obligaties, terwijl loopende verkooporders werden ingetrokken. De 3½ pCt. oorlogsleeningen stegen zelfs in koers tot 104½ pCt. in het midden van de week, waarna wat meer aanbod los kwam van hen, die nog wel geblokkeerd geld kunnen gebruiken. De koersen daalden weer eenigszins, maar de 3½ pCt. oorlogsleeningen noteerden aan het einde van de week nog 103⁷/₁₆, en integralen zelfs 91³/₈. Reële beteekenis voor het verloop van den rentestand zal men aan deze koersstijging, gezien de zeer bijzondere omstandigheden, niet in belangrijke mate mogen toekennen.

RECTIFICATIE.

MERTENS, J. E.: „DE BELGISCHE BEGROTINGSN VOOR 1946“ „E.-S.B.“ No. 1611.

P. 260. Eerste kolom, al. 4, voorlaatste regel: „1 Januari 1945“ lezen „1 Januari 1946“.

P. 261. Eerste kolom, al. 5, regel 9: „coëfficiënt twee“ lezen „coëfficiënt twee en een half“.

P. 261. Tweede kolom, al. 3, regel 2: „gewone exceptio- neele“ lezen „gewone en exceptionele“.

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens)

Data	Munt, muntmate- riaal en deviezen	Wissels, prom. enz., open marktpapier, beleeningen, voorschotten a/h Rijk en diverse rekeningen	Totaal activa	Totaal opeischb. schulden
29 April '46	5.376.956	204.156	5.660.257	5.132.640
23 „ '46	5.389.988	194.335	5.663.459	5.135.376
15 „ '46	5.377.225	191.264	5.647.624	5.119.322
8 „ '46	5.372.706	192.750	5.644.602	5.104.366
1 „ '46	5.348.116	200.211	5.627.463	5.019.973
25 Mrt. '46	5.348.076	209.759	5.630.970	4.993.212
18 „ '46	5.345.079	225.905	5.644.120	4.992.491
11 „ '46	5.339.312	240.848	5.653.297	4.993.006
6 Mei '46	1.173.319	248.256	1.474.306	1.424.016

Data	Bankbiljet- ten in om- loop	Saldi in R/C	Saldo Rijk R/G. (D/C)	Geblok- keerde saldi van banken	Bankassig- natiën en diverse rekeningen
29 April '46	2.521.384 ¹⁾	2.611.090	C1.383.880	524.223	195.499
23 „ '46	2.494.898 ¹⁾	2.640.417	C1.407.699	529.482	195.862
15 „ '46	2.478.225	2.640.969	C1.525.058	426.295	196.248
8 „ '46	2.477.634	2.626.595	C1.573.190	326.700	208.081
1 „ '46	2.468.178	2.551.679	C1.699.624	180.983	275.238
25 Mrt. '46	2.389.867	2.603.233	C1.806.063	154.743	305.514
18 „ '46	2.366.028	2.626.375	C1.845.572	124.677	319.360
11 „ '46	2.348.172	2.644.706	C1.888.395	106.534	328.058
6 Mei '46	1.158.613	255.174	C 22.962		10.230

¹⁾ waarvan nieuwe uitgifte f 2.241.437.

²⁾ „ „ „ f 2.203.371.

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs)

Data	Totaal van den goud- voorraad ¹⁾	Buiten- landsche deviezen	Papier op België	Voorschotten op over- heidsfondsen	D... en pasmunt	Vorderingen op den Staat
18 April 1946	33.453	5.388	2.350	181	698	48.595
11 „ 1946	33.453	5.159	2.525	166	664	49.082
4 „ 1946	32.989	5.413	2.719	161	629	48.948
28 Maart 1946	33.095	4.657	1.999	218	626	49.410
21 „ 1946	33.095	3.791	1.603	225	595	50.759
14 „ 1946	33.095	3.873	1.736	259	556	50.650
7 „ 1946	33.096	4.059	1.664	257	520	50.999

Data	Overheids- fondsen	Totaal activa ²⁾	Bankbiljetten in omloop	Rekening- courant saldi van de Schatkist	van anderen	Resluitwet van 6. Oct. '44 ³⁾
11 April 1946	653	156.416	73.032	7	3.673	824
18 „ 1946	653	156.810	73.477	6	3.598	840
4 „ 1946	653	156.618	73.673	4	3.196	842
28 Maart 1946	653	155.729	72.838	4	3.129	846
21 „ 1946	653	155.784	72.854	4	3.155	846
14 „ 1946	653	155.885	73.242	3	2.843	851
7 „ 1946	653	156.309	73.570	5	2.914	856

¹⁾ Waarvan 10.493 miljoen francs onbeschikbaar goudsaldo na herwaardeering van den goudvoorraad. (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).

²⁾ Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel“, ten bedrage van 64.597 miljoen francs.

³⁾ Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

Vacatures

H. VAN GIMBORN N.V.,

Eerste Nederl. Fabriek van inkten, inktlinten, stencils en carbonpapier te ZEVEN AAR, vraagt een

Dr. of Drs. CHEMIE

VOOR HAAR LABORATORIUM

Vereist: goede theoretische kennis, gepaard aan behoorlijke pract. zin. Candidaten, die daarvoor in aanmerking komen, zullen worden uitgenodigd voor een psychologisch onderzoek te Utrecht door de NEDERLANDSCHE STICHTING VOOR PSYCHOTECHNIEK. Eigenhandig geschreven brieven, met volledige inlichtingen, vergezeld van twee nieuwe pasfoto's (van voren en opzij) te zenden aan Advertentiebureau ALTA te Utrecht vóór 1 Juni a.s. met vermelding in linkerbovenhoek van brief, op foto's en envelop: ESB 4422, met daar- onder naam, adres en leeftijd in drukletters.

De N.V. Hollandsche Belegging en Beheer Maatschappij Amsterdam, zoekt een

Drs. Economie

met eenige jaren praktijkervaring, in staat de leiding op zich te nemen van de economische afdeling. Sollicitaties met nauwkeurige omschrijving van levensloop te richten aan de Directie, Heerengracht 320.

Overheidsinstelling te Amsterdam vraagt: Eenige

Adjunct Accountants

voor kostprijs-onderzoeken in buitendienst. (Vereischen: Boekhouden M.O. of S. P. D., of vergoederd met studie Accountancy); eenige

Assistent Accountants

voor Documentatiewerk in binnendienst en/of assistentie in buitendienst. (Vereischen: Middelbare School, Handelsschool en Praktijkdiploma Boekhouden). Sollicitaties onder no. 455 bureau van dit blad, Postbus 42, Schiedam.

Voor een vrije uitoefening van bedrijf en arbeid,
 Voor vrijheid en sociale gerechtigheid,
 Voor een krachtige bestrijding der corruptie,
 Voor onverwijld herstel van onze democratische vrijheden,
 Voor een sober overheidsbeheer,
 Voor een krachtig en vrij Nederlandsch Gemeenebest,
 Voor een wettelijke gelijkstelling van man en vrouw:

Stemt op de
DE PARTIJ VAN DE VRIJHEID

LIJST 5

KOFFIE

VAN NELLE

ROTTERDAM

THEE

rijnlansche
betonbouw maatschappij n.v.

nieuwe plantage 29 - delft - tel. 2685

„HOLLANDIA”

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
 PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

N.V. KONINKLIJKE
 NEDERLANDSCHE
 ZOUTINDUSTRIE

Boekelo : Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van :
 zoutzuur, (alle kwaliteiten)
 vloeibaar chloor
 chloorbleekloog
 natronloog, caustic soda.

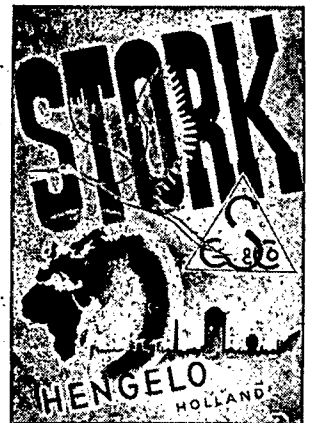
N.V. Louis Dobbelmann
Waddinxveen

KOFFIE

THEE

Juist nu bieden de Watson machines, behoorende tot het Hollerith-systeem, U de mogelijkheid op efficiënte en snelle wijze dié administratieve voorlichting te geven, welke voor den wederopbouw van het Nederlandsche Bedrijfsleven noodzakelijk is. Onze afdeling Organisatie is paraat om U een alleszins deskundig advies omtrent de oplossing van Uw administratieve en organisatorische problemen voor te leggen. Het is mogelijk, zij het in beperkte mate, op korten termijn weer Watson machines (Hollerith-systeem) te leveren.

„WATSON” Bedrijfsmachine Maatschappij N.V.
 Frederiksplein 34. Amsterdarn-C — Telefoon nrs: 33406, 33656, 31856

N.V. LEVENSVZERKERING-MIJ.

DE
ARNHEM

LEVENSVZERKERING

BOVENBERGSTRAAT 7

ARNHEM

Huygen & Wessel c.v.

VERWARMING
VENTILATIE
LUCHTBEHANDELING

Amersfoort - Amsterdam
 Apeldoorn - Rotterdam - Leeuwarden